

MOKSLAS, KURIS ĮKVEPIA

PRANEŠIMŲ SANTRAUKŲ LEIDINYS

2016 m. balandžio 22 d.

Konferencijos organizacinis komitetas:

Pirmininkas:

Jonas Eimontas

Nariai:

Renata Černovaitė

Odeta Geleželytė

Virginija Klimukienė

Jolanta Latakienė

Ieva Vasionytė

Arūnas Žiedelis

Konferencijos mokslo komitetas:

Pirmininkė:

prof. habil. dr. Danutė Gailienė

Nariai:

prof. habil. dr. Albinas Bagdonas

doc. dr. Evaldas Kazlauskas

prof. dr. Arūnas Poviliūnas

prof. dr. Gintautas Valickas

Konferencijos organizatoriai

Konferencijos partneris

Konferencijos remėjai

Alma littera

TMD PARTNERS

HAPPER STUDIO

pasaka
CINEMABOUTIQUE

ovc
Consulting

PRATARMĖ

Mokslas, kuris įkvepia

Šiomet balandžio 22 d. Vilniaus universitete jau tradiciškai 13-us metus iš eilės vyks Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija. Šių metų konferencijos tema „Mokslas, kuris įkvepia“. Konferencijos programoje arti 40 žodinių ir stendinių pranešimų iš klinikinės, neuropsichologijos, sveikatos, organizacijų psichologijos sričių. Jaunieji tyrėjai iš Lietuvos, Jungtinės Karalystės ir Australijos pristatys savo tyrimų atradimus, dalinsis patirtimi vykdant mokslinius tyrimus.

Šių metų konferencijos tema kvies jaunuosius mokslininkus diskutuoti apie tai, kas įkvepia daryti mokslinius tyrimus, kas skatina tyrėjus dalyvauti mokslinėje veikloje. Kas atsitinka, kad vieni darbai nusėda stalčių gilumoje, o kiti plačiai paplinta ir įgauna praktinį pritaikymą? Kaip savo mokslinį darbą mato ir jo reikšmę supranta patys tyrėjai?

Plenarinėje sesijoje kviestinės pranešėjos dr. Ramunė Dirvanskienė iš Edinburgo universiteto (Jungtinė Karalystė) ir Jurgita Rimkevičienė iš Griffito universiteto (Australija) pristatys savo disertacinius tyrimus. Diskutuosime apie psichologijos krypties mokslinių tyrimų vykdymo specifiškumą, darbą mokslininkų grupėse, doktorantūros ypatumus.

Noriu šiltai padėkoti visiems mokslo komiteto nariams už jų svarų indėlį rengiant konferencijos mokslinę programą. Organizacinio komiteto nariams už energingą ir įkvepiantį darbą kartu rengiantis konferencijai. Visiems rėmėjams ir partneriams už pagalbą ir apdovanojimus.

Visiems dalyviams linkiu darbingos ir įkvepiančios konferencijos bei naujų pažinčių, kurios paskatintų ir toliau aktyviai užsiimti moksline veikla psichologijoje.

Doktorantas Jonas Eimontas
JMPK 2016 organizacinio komiteto pirmininkas

TURINYS

KONFERENCIJOS PROGRAMA 6

ŽODINIAI PRANEŠIMAI 8

ČERNOVAITĖ R., VIŠKELYTĖ L. Alzheimerio liga: sergančiųjų savo ligos patyrimas	8
DIRVANSKIENĖ R. Pažintiniai sutrikimai sergant išsėtine skleroze. Trejų metų tęstinis tyrimas.	8
EIMONTAS J., GEGIECKAITĖ G. Įsitraukimas internetu grįstoje streso įveikos programoje BADI	9
GEGIECKAITĖ G., EIMONTAS J., MAŽULYTĖ E., ŽELVIENĖ P. Internetu grįstos streso įveikos programos dalyvių stresinė patirtis ir lūkesčiai	9
GERVINSKAITĖ–PAULAITIENĖ L. Klausimo formulotės svarba vertinant jaunesniųjų paauglių mentalizaciją: situacinių istorijų kūrimas	10
GRYBAUSKAITĖ D., ŽELVIENĖ P., EIMONTAS J., GERVINSKAITĖ–PAULAITIENĖ L. Trauminius įvykius patyrusių asmenų socialinio pripažinimo ir potrauminio streso reakcijų sąsajos	10
KLIMAVIČIŪTĖ G. Asmeninių vertybių ir požiūrio į eutanaziją sąsajos ankstyvojoje suaugystėje	11
KLIMUKIENĖ V. Delinkventinio elgesio raidos trajektorijos arba kaip iš gilės tampama ažuolu	11
LATAKIENĖ L. Trumpalaikių psichologinių intervencijų po bandymo nusižudyti tyrimų problemos	12
MAŽULYTĖ E. Lietuvos gyventojų psichologinis atsparumas	12
MIKALAUSKAITĖ I. Klausos negalią turinčių paauglių bendravimo su artimaisiais patyrimas girdinčiose šeimose	13
MOTIEJŪNAITĖ M. Bandomosios socialinių įgūdžių ugdymo programos, skirtos antros klasės mokiniams, kūrimas	13
PARADNIKĖ P., BANDZEVIČIENĖ R. Sąsajos tarp studentų asmeninio augimo iniciatyvos ir profesinės gerovės	14
PETRONYTĖ–KVEDARAUSKIENĖ D. Psichoterapiją pradėjusių žmonių narcisistiniai sunkumai ir santykio su autoritetu ypatumai	14
POŠKUS M. S. Kodėl niekas nekuria efektyvios socialinės reklamos?	15
RAUBAITĖ A., EIMONTAS J., GERVINSKAITĖ–PAULAITIENĖ L., ŽELVIENĖ P. Atsiskleidimas apie traumines patirtis po patirtų traumuojančių įvykių	15
RIMKEVIČIENĖ J. „Impulsyvus mėginimas nusižudyti“ – ką iš tiesų mes vertiname?	16
SABAITYTĖ E. Jaunų bedarbių psichologinė gerovė: pozityvaus psichologinio kapitalo, atjautos ir dėkingumo reikšmė	16
SIREVIČIŪTĖ A., MOCKUS A. Kurčių ir neprigirdinčių moksleivių patyčių ypatumai	17
SLAVINSKIENĖ J., ŽARDECKAITĖ–MATULAITIENĖ K. Vairavimo motyvų sąsajos su rizikingo vairavimo stiliumi ir neigiamomis vairavimo pasekmėmis: sisteminė literatūros analizė	17
ŠMITAS A. Studentų priešiško ir polinkio kontroliuoti reikšmė streso įveikimo strategijų ir sveikatai nepalankaus elgesio sąsajos	18
TOLEIKYTĖ U. Ekspresyvaus rašymo apie negatyvius ir pozityvius išgyvenimus poveikis depresiškumui	18
VAINORAITĖ I. Bandžiusiųjų nusižudyti trauminės patirties ir įveikos strategijų ypatumai	19
VALIŪNĖ D., PERMINAS A. Paauglių agresijos ir psichosocialinių veiksnių sąsajos	19

VILKAITĖ R. Santykio su autoritetu ir auklėjimo stilių sąsajos	20
ŽIEDELIS A. Nulinės hipotezės statistinio reikšmingumo tikrinimo psichologijos mokslo tyrimuose kritika	20
STENDINIAI PRANEŠIMAI	21
ALČIAUSKAITĖ L. Kiek sociodemografiniai veiksniai ir negalios charakteristikos yra reikšmingos asmens prisitaikymui prie judėjimo negalios?	21
BUTĖNAITĖ J. Tikėjimo šaltiniai senatvėje: atvejo analizė	22
ČEPONYTĖ M., ŽILINSKAITĖ G. Vyrų ir moterų seksualinio priekabiavimo atpažinimo palyginimas	22
DINIGEVIČIŪTĖ K., PERMINAS A. Sąsaja tarp studentų ankstyvųjų neadaptivių kognityvinių schemų ir nepasitenkinimo kūnu	23
IVLEVA V. LOZOVSKA J. Subjektyvus muzikos patyrimas	23
MOCKAITYTĖ E., MISIŪNIENĖ J. Lietuviškosios trumpojo tamsiosios triados instrumento (D3-SHORT) versijos psichometrinės savybės	24
RAGELIENĖ T. Paauglių identiteto vystymosi, savidiferenciacijos ir santykių su bendraamžiais sąsajos	24
URVELYTĖ E., PERMINAS A. Vyresnių klasių merginų patiriamo streso ir nepasitenkinimo kūno vaizdu sąsajos	25
VALIŪNĖ D., PERMINAS A. Paauglių patyčių patyrimo patirties ir automatinių minčių ryšys	25
ŽIBŪDAITĖ J., PERMINAS A. Moterų nepasitenkinimo kūnu sąsajos su įsitikinimais apie krūtų savitikrą	26

KONFERENCIJOS PROGRAMA

8:30 – 9:00 **REGISTRACIJA (II AUKŠTAS)**

9:00 – 10:30 **PRANEŠIMAI ATSKIROSE SEKCIJOSE**

PSICHOLOGINĖS PAGALBOS TYRIMAI (201 AUD.)

M. Motiejūnaitė, *Bandomosios socialinių įgūdžių ugdymo programos, skirtos antros klasės mokiniams, kūrimas*

U. Toleikytė, *Ekspresyvaus rašymo apie neigiamus ir pozityvius išgyvenimus poveikis depresiškumui*

G. Gegieckaitė, J. Eimontas, E. Mažulytė, P. Želvienė, *Internetu grįstos streso įveikos programos dalyvių stresinė patirtis ir lūkesčiai*

J. Eimontas, Gegieckaitė G., *Įsitraukimas internetu grįstoje streso įveikos programoje BADI*

DARBO IR SOCIALINĖ PSICHOLOGIJA (301AUD.)

E. Sabaitytė, *Jaunų bedarbių psichologinė gerovė: pozityvaus psichologinio kapitalo, atjautos ir dėkingumo reikšmė*

K. Paradnikė, R. Bandzevičienė, *Sąsajos tarp studentų asmeninio augimo iniciatyvos ir profesinės gerovės*

J. Slavinskienė, K. Žardeckaitė-Matulaitienė, *Vairavimo motyvų sąsajos su rizikingo vairavimo stiliumi ir neigiamomis vairavimo pasekmėmis: sisteminė literatūros analizė*

A. Žiedelis, *Nulinės hipotezės statistinio reikšmingumo tikrinimo psichologijos mokslo tyrimuose kritika*

10:30 – 11:00 *PERTRAUKA*

11:00 – 12:00 **KONFERENCIJOS ATIDARYMAS (201 AUD.)**

PLENARINĖ SESIJA „MOKSLAS, KURIS ĮKVEPIA“. PRANEŠĖJOS:

DR. RAMUNĖ DIRVANSKIENĖ (UNIVERSITY OF EDINBURGH, JUNG TINĖ KARALYSTĖ), *PAŽINTINIAI SUTRIKIMAI SERGANT IŠSĖTINE SKLEROZE. TREJŲ METŲ TĖSTINIS TYRIMAS.*

DR. JURGITA RIMKEVIČIENĖ (GRIFFITH UNIVERSITY, AUSTRALIJA), „*IMPULSYVUS MĖGINIMAS NUSIŽUDYTI*“ – *KĄ IŠ TIESŲ MES VERTINAME?*

12:00 – 13:00 *PERTRAUKA*

13:00 – 14:30 **PRANEŠIMAI ATSKIROSE SEKCIJOSE**

SVEIKATOS PSICHOLOGIJA (201 AUD.)

I. Mikalauskaitė, *Klausos negalią turinčių paauglių bendravimo su artimaisiais patyrimas girdinčiose šeimose*

A. Sirevičiūtė, Mockus A., *Kurčių ir neprigirdinčių moksleivių patyčių ypatumai*

G. Klimavičiūtė, *Asmeninių vertybių ir požiūrio į eutanaziją sąsajos ankstyvojoje suaugystėje*

R. Černovaitė, L. Viškelytė, *Alzheimerio liga: sergančiųjų savo ligos patyrimas*

TRAUMA IR SAVIŽUDYBĖ (301 AUD.)

D. Grybauskaitė, P. Želvienė, J. Eimontas, L. Gervinskaitė-Paulaitienė, *Trauminius įvykius patyrusių asmenų socialinio pripažinimo ir potrauminio streso reakcijų sąsajos*

A. Raubaitė, J. Eimontas, L. Gervinskaitė-Paulaitienė, P. Želvienė, *Atsiskleidimas apie traumines patirtis po patirtų traumuojančių įvykių*

I. Vainoraitė, *Bandžiusiųjų nusižudyti trauminės patirties ir įveikos strategijų ypatumai*

J. Latakienė, *Trumpalaikių psichologinių intervencijų po bandymo nusižudyti tyrimų problemos*

14:30 – 15:30 KAVOS PERTRAUKA IR SUSITIKIMAS SU STENDINIŲ PRANEŠIMŲ AUTORIAIS (II AUKŠTO FOJĖ)

L. Alčiauskaitė, *Kiek sociodemografiniai veiksniai ir negalios charakteristikos yra reikšmingos asmens prisitaikymui prie judėjimo negalios?*

J. Butėnaitė, *Tikėjimo šaltiniai senatvėje: atvejo analizė*

M. Čeponytė, G. Žilinskaitė, *Vyrų ir moterų seksualinio priekabiavimo atpažinimo palyginimas*

K. Dinigevičiūtė, A. Perminas, *Sąsaja tarp studentų ankstyvųjų neadaptivių kognityvinių schemų ir nepasitenkinimo kūnu*

V. Ivleva, J. Lozovska, *Subjektyvus muzikos patyrimas*

E. Mockaitytė, J. Misiūnienė, *Lietuviškosios trumpojo tamsiosios triados instrumento (d3-short) versijos psichometrinės savybės*

T. Ragelienė, *Paauglių identiteto vystymosi, savidiferenciacijos ir santykių su bendraamžiais sąsajos*

E. Urvelytė, A. Perminas, *Vyresnių klasių merginų patiriamo streso ir nepasitenkinimo kūno vaizdu sąsajos*

D. Valiūnė, A. Perminas, *Paauglių patyčių patyrimo patirties ir automatinių minčių ryšys*

J. Žibūdaitė, A. Perminas, *Moterų nepasitenkinimo kūnu sąsajos su įsitikinimais apie krūtų savitikrą*

15:30 – 17:00 PRANEŠIMAI ATSKIROSE SESIJOSE

RAIDOS PSICHOPATOLOGIJA (201 AUD.)

V. Klimukienė, *Delinkventinio elgesio raidos trajektorijos arba kaip iš Gilės tampama Ažuolu*

D. Valiūnė, A. Perminas, *Paauglių agresijos ir psichosocialinių veiksnių sąsajos*

A. Šmitas, *Studentų priešiško ir polinkio kontroliuoti reikšmė streso įveikimo strategijų ir sveikatai nepalankaus elgesio sąsajai*

L. Gervinskaitė-Paulaitienė, *Klausimo formuluotės svarba vertinant jaunesniųjų paauglių mentalizaciją: Situacinių istorijų kūrimas*

PSICHOLOGINIAI SUNKUMAI (301 AUD.)

R. Vilkaitė, *Santykio su autoritetu ir auklėjimo stilių sąsajos*

M. S. Poškus, *Kodėl niekas nekuria efektyvios socialinės reklamos?*

D. Petronytė-Kvedarauskienė, *Psichoterapiją pradėjusių žmonių narcisistiniai sunkumai ir santykio su autoritetu ypatumai*

E. Mažulytė, *Lietuvos gyventojų psichologinis atsparumas*

17:00 – 17:30 KONFERENCIJOS UŽDARYMAS (201 AUD.)

ŽODINIAI PRANEŠIMAI

ALZHEIMERIO LIGA: SERGANČIŪJŲ SAVO LIGOS PATYRIMAS

RENATA ČERNOVAITĖ, LAURA VIŠKELYTĖ

Vilniaus universitetas

Pasaulyje Alzheimerio liga ar kita susijusia demencija serga daugiau nei 44 milijonai žmonių (Prince et al., 2015). Mūsų šalyje sergančiųjų skaičius viršija 40 tūkstančių. Dėl progresuojančio pažintinių funkcijų sutrikimo šiems pacientams ypatingai sunku teikti psichologinę pagalbą bei įvertinti jų savijautą (ir psichologinę, ir fizinę). Dar ankstyvojoje ligos eigoje sergantiesiems gali būti būdinga anozognozija – negebėjimas suvokti savo ligos (pažintinių funkcijų silpnėjimo). Tačiau iš aplinkos gaunama informacija Alzheimerio ligos pacientams nuolat primena, jog „su manimi kažkas negerai“.

Šio tyrimo tikslas – atskleisti Alzheimerio ligos pacientų savo ligos suvokimo bei prisitaikymo prie jos ypatumus. Tyrėjos taip pat didelį dėmesį skyrė tiriamųjų jausmams, stengiantis geriau suprasti, kaip jaučiasi, ką patiria Alzheimerio liga sergantis žmogus.

Kokybiniame tyrime dalyvavo 10 Alzheimerio liga sergančių žmonių – 3 vyrai ir 7 moterys. Tiriamųjų amžius svyravo nuo 76 iki 95 metų (M – 83,7). Atsižvelgiant į tyrimo tikslus, į tyrimą įtraukti tik tie asmenys, kurių Alzheimerio liga dar nepasiekusi trečiosios (sunkios) stadijos – asmuo dar geba suprasti klausimus, atsakyti, suvokti abstrakcijas, dalyvauti pokalbyje, suvokia savo aplinką ir save. Prieš tyrimą (ne anksčiau kaip 2 savaitės iki interviu) dalyvių pažintinės funkcijos (kognityvinio sutrikimo sunkumas) buvo įvertintos naudojant Protinės būklės mini tyrimą (angl. Mini-Mental State Examination, MMSE). Tiriamųjų MMSE įverčiai svyravo nuo 9 balų (sunkus kognityvinis sutrikimas) iki 25 balų (lengvas kognityvinis sutrikimas) (M – 17,2).

Kokybinio tyrimo duomenų analizei pasirinkta teminė analizė. Apžvelgus rezultatus, galima teigti, jog sunkų bei vidutinį kognityvinį sutrikimą turintys Alzheimerio ligos pacientai dar geba suvokti savo trūkumus („atmintis jau prasta“), tačiau patiria daug prieštaringų jausmų ir minčių, gyvena nuolatinėje ambivalencijoje tarp „esu visiškai sveikas“ ir „man kažkas negerai“. Nepilną ligos įsisąmoninimą ir pripažinimą lemia ne tik pažintinių funkcijų silpimas, bet ir psichologinės gynybos (noras išlikti orių žmogumi kitų akyse, skaudžios realybės bei nujaučiamų savo gebėjimų ir asmenybės pokyčių neigimas). Tyrimo dalyviams sunku įvardyti savo jausmus, tačiau verbaline ir neverbaline kalba jie išreiškia liūdesį, praradimo jausmą, o nežinomos ateities baimę lydi iškalbingesnė už tūkstančius žodžių tyla.

PAŽINTINIAI SUTRIKIMAI SERGANT IŠSĖTINE SKLEROZE. TREJŲ METŲ TĖSTINIS TYRIMAS.

RAMUNĖ DIRVANSKIENĖ

Edinburgo universitetas

Ramunė Dirvanskienė yra neuropsichologė, šiuo metu atliekanti podoktorantūros stažuotę Anne Rowling Regeneracinės Neurologijos klinikoje ir Klinikinių Smegenų Mokslų Centre, Edinburgo Universitete, Škotijoje.

Šiose įstaigose 2012-2015 metais Ramunė studijavo doktorantūrą, kurios metu gilinosi į pažintinių gebėjimų sutrikimus, sergant Išsėtine skleroze (IS). IS – tai centrinės nervų sistemos autoimuninė liga, kuria suserga jauni (20-40 metų) žmonės. Be fizinių sutrikimų IS sukelia ir pažintinius (atminties, dėmesio, suvokimo) sunkumus, kas dažniausiai ir lemia darbo praradimą bei psichinę negalią sergant IS.

Savo doktorantūros metu Ramunė atliko tęstinį tyrimą, kurio metu siekė išsiaiškinti, kas nulemia, kad vieniems IS pacientams išsivysto dėmesio ir atminties problemos, o kitiems ne. Trejus metus Ramunė tyrinėjo 108-is IS sergančius asmenis, gyvenančius Edinburgo apylinkėse. Šio darbo rezultate Ramunei pavyko identifikuoti, kaip sergant IS *užsimezga* pažintinių gebėjimų sutrikimai ir kaip jie *vystosi* ligai progresuojant. Taip pat šiuo darbu pavyko identifikuoti individualius faktorius, darančius įtaką pažintinių gebėjimų sunkumams sergant IS, bei įvertinti konkrečių neuropsichologinių testų tinkamumą darbui su IS.

Remiantis šio tyrimo rezultatais buvo pakeisti testai atrankos klausimynų baterijoje, kuri atliekama visiems sergantiems IS, atėjusiems rutininei patikrai į Anne Rowling Regeneracinės Neurologijos kliniką. Remiantis šia praktika taip pat buvo pateiktos rekomendacijos, kaip turėtų būti atliekami pažintinių funkcijų

įvertinimai IS klinikose, bei kokius instrumentus turėtų įtraukti į savo tyrimus tyrėjai, atliekantys IS vaistų efektyvumo tyrimus.

Ramunės doktorantūros tyrimo rezultatai ne tik padėjo daugiau suprasti apie tai, kokie pokyčiai vyksta smegenyse sergant IS ir, kas juos lemia, bet ir apie tai, kokius instrumentus reikėtų naudoti darbui su IS tolimesniuose tyrimuose bei atliekant klinikinius vertinimus.

ĮSITRAUKIMAS INTERNETU GRĮSTOJE STRESO ĮVEIKOS PROGRAMOJE BADI

JONAS EIMONTAS, GODA GEGIECKAITĖ, ŽIVILĖ RIMŠAITĖ

Vilniaus universitetas

Tyrimo problema. Moksliniai tyrimai rodo, kad internetu grįstos psichosocialinės intervencijos gali būti tiek pat veiksmingos kaip ir tradicinės psichologinės intervencijos. Plėtojant internetu grįstas intervencijas kyla iššūkių dėl tokių programų dalyvių įsitraukimo ir iškritimo. Tyrimai rodo, kad nemaža dalis vartotojų nesinaudoja siūloma pagalba, net jei jiems ir suteikiama galimybė. Mokslininkai kelia klausimus apie įsitraukimo veiksnius, dalyvavimo programoje įvertinimo metodologinius klausimus. Šio pranešimo metu bus pristatyti Vilniaus universiteto mokslininkų vystomos psichosocialinės internetu grįstos streso įveikos programos BADI dalyvių naudojimosi programa ypatumai.

Metodika. Pranešime analizuojami internetinės intervencijos BADI programos dalyvių, užsiregistravusių į programą per pirmąsias dvi savaites nuo programos pradžios ($n = 2077$), naudojimosi programa ypatumai. Tyrimo dalyvių patirti stresiniai įvykiai buvo matuoti adaptacijos sutrikimų subjektyvaus vertinimo klausimyno (AjD-S)- lietuviška versija (Maercker et al., 2012; Kazlauskas ir Želvienė, 2012), dalyvių įsitraukimas buvo įvertinamas atsižvelgiant į jų aktyvumą programoje. BADI programa yra kognityviosios elgesio teorijos rėmuose sukurta internetu grįsta intervencija. Norėdami dalyvauti programoje dalyviai turi užsiregistruoti ir atsakyti į psichologinio įvertinimo klausimus apie patirtas stresines patirtis ir savijautą.

Rezultatai. BADI programa sulaukė didelio susidomėjimo, per pirmas dvi savaites prisiregistravo apie 2000 dalyvių. 62,3 proc. dalyvių pabaigė registraciją ir atsakė į visus klausimus ir jiems buvo sudaryta galimybė naudotis BADI programa. Nuo pradinio užsiregistravusių dalyvių skaičiaus - 11,7 proc. dalyvių atsakė į pateiktus klausimus po mėnesio naudojimosi programa. 5,7 proc. atsakė į klausimus pateiktus po 2 mėnesių. Pranešime bus pristatomi įsitraukimo į programą veiksniai, diskutuojama apie įsitraukimo matavimų internetinėse intervencijose metodologines problemas ir svarbą vykdant mokslinius veiksmingumo tyrimus.

Išvados. Tyrimo rezultatai patvirtina, kad norint užtikrinti, kad internetinės psichologinės pagalbos programos būtų prieinamos ir patrauklios asmenims, kurie ieško psichologinės pagalbos, reikia suprasti, kokie veiksniai lemia vartotojų įsitraukimą ir naudojimąsi programa bei iškritimą iš programos. Tyrimo rezultatai svarbūs tobulinant internetu grįstas psichosocialines intervencijas.

INTERNETU GRĮSTOS STRESO ĮVEIKOS PROGRAMOS DALYVIŲ STRESINĖ PATIRTIS IR LŪKESČIAI

GODA GEGIECKAITĖ, JONAS EIMONTAS, EGLĖ MAŽULYTĖ, PAULINA ŽELVIENĖ

Vilniaus universitetas

Tyrimo problema. Internetu grįstos streso įveikos programos gali būti lengvai prieinamos ir naudojamos alternatyvos tradicinei psichologinei pagalbai žmonėms patiriantiems stresinius išgyvenimus. Norint kurti ir tobulinti efektyvias internetu grįstas intervencijas streso įveikai svarbu tyrinėti, kokius stresinius įvykius yra patyrę asmenys, norintys naudotis tokia programa, bei kokie dalyvių lūkesčiai programai ir kaip stresiniai išgyvenimai gali būti susiję su lūkesčiais programos veiksmingumui.

Metodika. Pranešime naudojami streso įveikai skirtoje internetu grįstoje BADI programoje užsiregistravusių ir atsakiusių į pateiktus klausimus dalyvių duomenys. Tyrime dalyvavo 565 asmenys, nuo 18 iki 77 metų, amžiaus vidurkis 35,0 metai ($SD 11,9$), 448 moterys (79,3 %) ir 117 vyrai (20,7 %). 62,8 % tyrimo dalyvių buvo iš Lietuvos didmiesčių, 20,4 % iš miestų, 6,9% iš kaimų ir 9,9% lietuviai gyvenantys užsienyje. BADI programa yra kognityviniais principais paremta programa, kurioje yra 12 trumpų pratimų skirtų streso mažinimui. Stresinės patirties įvertinimui buvo naudotas adaptacijos sutrikimų subjektyvaus vertinimo klausimyno stresorių skalė (AjD-S)- lietuviška versija (Maercker et al., 2012; Kazlauskas ir Želvienė, 2012). Dalyvių lūkesčiai programai įvertinti, prašant įvardinti kaip dalyviai jaučiasi dabar ir tikisi jaustis po mėnesio naudojimosi programa. Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. MIP-2014/079).

Rezultatai ir išvados. Tyrimo rezultatai rodo, jog dažniausi stresoriai tarp vartotojų norinčių naudotis internetine streso valdymo programa susiję su konfliktais šeimoje, finansiniais sunkumais, darbo ir laiko kiekiu. Programos dalyviai per pastaruosius du metus vidutiniškai išgyveno keturis stresorius. Tyrimo dalyviai tikėjosi, statistiškai reikšmingo savijautos pagerėjimo po mėnesio naudojimosi programa. Tiesinė regresija atskleidė, jog tiriamieji sergantys rimta liga arba patyrę rimtą avariją turėjo statistiškai reikšmingai mažesnius lūkesčius programai. Dalyvių savijauta pradėdant naudoti BADI programą buvo statistiškai reikšmingai teigiamai susijusi su tuo kaip jie tikėjosi jaustis po mėnesio naudojimosi programa. Gauti rezultatai gali būti panaudojami ateityje tobulinant ir kuriant internetu grįstas intervencines programas.

KLAUSIMO FORMULUOTĖS SVARBA VERTINANT JAUNESNIŲJŲ PAAUGLIŲ MENTALIZACIJĄ: SITUACINIŲ ISTORIJŲ KŪRIMAS

LINA GERVINSKAITĖ-PAULAITIENĖ

Vilniaus universitetas

Mentalizacijos tyrimuose aktyviai vyksta tinkamų mentalizacijos vertinimo metodų, skirtų paaugliams paieška ir kūrimas (Ensink et al., 2014, Sharp et al., 2009, Rosso, Viterbori, & Scopesi, 2015). Viena šių metodų plėtojimo kryptis yra mentalizacijos vertinimas, remiantis paauglių atsakymais apie veikėjų, aprašytų pateikiamose situacijose, vidinį pasaulį. Kuriant tokius metodus svarbu atsižvelgti į galimą situacijos aprašymo, pateikiamo klausimo poveikį paauglių mentalizacijos atsiskleidimui jų atsakymuose. Tai tampa itin svarbiau, kai siekiame vertinti mentalizaciją ankstyvojoje paauglystėje, kai raidoje pradeda vykti dideli kognityviniai ir emociniai pokyčiai. Siekdami rasti tinkamiausią būdą Situacinėse istorijose (SI, Gervinskaitė-Paulaitienė ir Barkauskienė, 2014) jaunesniųjų paauglių klausti apie situacijų veikėjų mintis ir jausmus, atlikome tyrimą, kuriame paaugliams pateikėme du SI variantus: apie veikėjų mintis ir jausmus klausėme vienu (SI v.1) arba dviem atskirais klausimais (SI v.2). Šio pranešimo tikslas yra palyginti vieno ir dviejų klausimų Situacinių istorijų versijas. Tyrime dalyvavo 152 jaunesnieji paaugliai, 11 – 14 metų amžiaus ($M = 13,05$, $SD = 0,97$), iš jų 60 vaikinių ir 92 merginos. Tyrime buvo naudotos Situacinės istorijos, vertinančios kognityvinę ir emocinę mentalizaciją ir kiti mentalizacijos vertinimo metodai: Vidinių būsenų atpažinimo iš akių testas (RMET, Baron-Cohen et al., 2001), Reflektyviosios funkcijos klausimynas jaunuoliams (Sharp et al., 2009). Tyrimo dalyviai pildė 11–18 metų jaunuolio savęs vertinimo lapą (YSR 11/18, Achenbach & Rescorla, 2001), skirtą vertinti elgesio ir emociniams sunkumams. Rezultatai atskleidė, kad nors statistiškai reikšmingo skirtumo tarp teisingų atsakymų vidurkių tarp grupių nėra, SI v.2 grupė daugiau nurodė tikslių atsakymų apie veikėjų mintis, o SI v.1 – apie emocijas. SI v.2 vertinta emocinė mentalizacija reikšmingai siejasi su vidinių būsenų atpažinimo tikslumu ($r = 0,404$, $p < 0,001$) ir reflektyviaja funkcija ($r = 0,242$, $p < 0,05$). Tyrimo rezultatai atskleidė skirtingų kryptių ryšius tarp SI versijų ir paauglių sunkumų įverčių: SI v.1 emocinė mentalizacija teigiamai susijusi, o SI v.2 kognityvinė mentalizacija neigiamai susijusi su kai kuriais sunkumais. Tyrimo rezultatai rodo, kad klausimo formuluotė gali būti svarbus veiksnys mentalizacijos atsiskleidimui vertinimo situacijose ankstyvojoje paauglystėje.

TRAUMINIUS ĮVYKIUS PATYRUSIŲ ASMENŲ SOCIALINIO PRIPAŽINIMO IR POTRAUMINIO STRESO REAKCIJŲ SĄSAJOS

GODA GRYBAUSKAITĖ, PAULINA ŽELVIENĖ, JONAS EIMONTAS, LINA GERVINSKAITĖ-PAULAITIENĖ

Vilniaus universitetas

Tyrimo problema. Dauguma žmonių per gyvenimą patiria bent vieną ar kelis trauminius įvykius. Kartais tokie įvykiai sukelia potrauminį stresą, kas apsunkina įprastą gyvenimo ritmą, sukelia neigiamus jausmus, sutrikdo prisitaikymą. Per pastaruosius metus buvo bandoma išsiaiškinti kaip veiksmingai sumažinti potrauminio streso simptomus. Vienas iš veiksnių, lengvinančių potrauminio streso sutrikimo (PTSS) pasireiškimą, yra socialinio pripažinimo gavimas iš supančios aplinkos. Aplinkiniai, draugai, šeimos nariai turi ne tik suprasti traumą patyrusio asmens situaciją, bet ir bandyti padėti išgyventi patiriamus sunkumus. Geriau supratus socialinio pripažinimo svarbą po trauminio patyrimo, turėtume galimybę sumažinti potraumines reakcijas ir pagreitintume adaptaciją prie aplinkos. Tad šio darbo tikslas yra įvertinti socialinio pripažinimo svarbą traumą patyrusiems individams. Metodika. Tyrime iš viso dalyvavo 114 asmenų, gyvenančių Lietuvoje. Tiriamųjų amžius buvo nuo 19 iki 73 metų ($M = 38,4$, $SD = 14,9$), iš kurių 66 (57,9%) moterys ir 48 (42,1%) vyrai. Turėjo aukštąjį išsilavinimą – 48,2%. Buvo naudojami 3 įvertinimo instrumentai – Socialinio pripažinimo klausimynas SAQ (Social Acknowledgement Questionnaire)

(Maercker & Muller, 2004), Trauminės patirties klausimynas LEC-R (Life Events Checklist-Revised) (Cloitre et al., 2015) ir TLK-11 Traumos klausimynas ICD-11 TQ (ICD-11 Trauma Questionnaire) (Cloitre, Roberts, Bisson & Brewin, 2013). SAQ klausimynas (liet. versija Kazlauskas, 2010) buvo naudojamas nustatyti (ne)patiriamą socialinę paramą iš traumą patyrusio individo artimųjų rato; LEC-R klausimynas (liet. versija Kazlauskas, 2015) – nustatyti individo trauminę patirtį, o ICD-11 (liet. versija Kazlauskas, 2015) – ištirti potrauminės reakcijas traumą patyrusiems asmenims. Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. MIP-006/2015). Rezultatai ir išvados. Vidutiniškai tyrimo dalyviai buvo patyrę ar buvo liudininkais 4 trauminių įvykių. Buvo pastebėtas stiprus ryšys tarp socialinio pripažinimo ir potrauminio streso reakcijų. Rezultatai parodė, kad pagal socialinį pripažinimą, galime prognozuoti PTSS reakcijas. Patirti trauminiai įvykiai statistiškai reikšmingai susiję su potrauminio streso reakcijomis. Remiantis tyrimo rezultatais, galime kelti prielaidą, kad socialinis pripažinimas yra svarbus mediacinis veiksnys sumažinanti PTSS reakcijas. Reikalingi tolesni tyrimai, kuriuose būtų nustatytos socialinio pripažinimo ypatumų ir PTSS reakcijų sąsajos.

ASMENINIŲ VERTYBIŲ IR POŽIŪRIO Į EUTANAZIJĄ SĄSAJOS ANKSTYVOJOJE SUAUGYSTĖJE

GERTRŪDA KLIMAVIČIŪTĖ

Vilniaus universitetas

Darbo tikslas buvo nustatyti sąsajas asmeninių vertybių ir požiūrio į eutanaziją ankstyvojoje suaugystėje. Mokslinėje literatūroje yra skiriama nemažai dėmesio nustatyti vertybių sąsajoms su asmenybe, jos elgesiu ir požiūriu. Asmeninėms vertybėms išsiaiškinti buvo pasirinkta – S. H. Schwartz vertybių sistema. Vertybės gali turėti stiprų netiesioginį ryšį su požiūriu kitimu konkrečiu klausimu (Blankenship, Murray, Wegener, 2012). Vienu iš aktualiu klausimu, gali būti laikomas požiūris į eutanaziją. Požiūriui į eutanaziją nustatyti buvo pasirinkta M. A. Tordella ir J. J. Neutens(1979) (EAS) skalė bei J. Wasserman, J. M. Clair ir F. J. Ritchey (2005) (ATE) skalė. Tačiau, nagrinėjant eutanazijos temą buvo susidurta su konkrečios tematikos tyrimų, kurių metu autoriai nagrinėtų asmeninių vertybių ryšį su požiūriu į eutanaziją, trūkumu. Eutanazija kaip savanoriškas mirties pasirinkimas ir vertybės kaip tiesiogiai tenkinančios gyvybės principą, per universalius pagrindinius reikalavimus: individo poreikio kaip biologinio organizmo, poreikio koordinuotos socialinės sąveikos, poreikio sklandžios socialinės grupės veiklos ir jos iškilimo, atrodo prieštaringi vienas kitam. Tačiau tik analizuojant tarpusavio sąsajas tarp šių dviejų konstruktyvų galima tai pagrįsti ir tuo pačiu nustatyti, kokios yra asmeninės vertybės, tenkinančios gyvybės principą ir tuo pat metu - teigimai arba neigiamai - siejasi su požiūriu į eutanaziją. Darbe buvo keliamos naujos prielaidos apie eutanazijos ir asmeninių vertybių ryšį. Tyrimo eigoje, nustatytos sąsajos tarp pagrindinių asmeninių vertybių ir požiūrio į eutanaziją bei pasyvios ir aktyvios eutanazijos rūšių.

DELINKVENTINIO ELGESIO RAIDOS TRAJEKTORIJOS ARBA KAIP IŠ GILĖS TAMPAMA AŽUOLU

VIRGINIJA KLIMUKIENĖ

Vilniaus universitetas

Delinkventinis elgesys yra viena plačiausiai tyrinėjamų vaikų ir paauglių psichopatologijos sričių. Daugelio teorijų, aiškinančių delinkventinio elgesio priežastis bei koreliatus, esminis trūkumas yra tame, kad jos neaiškina individų elgesio įvairovės, t.y. kodėl vieni niekada nenusikalsta, kiti pradėję delinkventiškai elgtis, vėliau nustoja tai daryti, treči – tęsia kriminalinę karjerą visą gyvenimą. Šio pranešimo tikslas – aptarti raidos ir gyvenimo eigos teorijas, kurios akcentuoja asocialaus elgesio ir nusikalstamų veikų padarymo raidą, nagrinėja rizikos ir apsauginius veiksnius skirtingame amžiuje bei aprašo gyvenimo įvykių įtaką delinkventinio elgesio raidai. Pranešime daugiausia dėmesio skiriama bene populiariausiai raidos teorijai, aiškinančiai delinkventinį elgesį, – Moffitt taksonomijai, kurioje pagal kriminalinio elgesio pradžią išskirti du hipotetiniai prototipai: viso gyvenimo nusikaltėliai (angl. Life-course-persistent offenders), kai delinkventinis elgesys prasideda vaikystėje ir metams bėgant vis blogėja, bei paauglystės laikotarpio nusikaltėliai (angl. Adolescence-limited offenders), kai delinkventinis elgesys prasideda paauglystėje ir baigiasi sulig jauno suaugusiojo amžiumi. Šios teorijos pagrindinė prielaida, kad vaikystėje prasidedančio ir paauglystėje prasidedančio delinkventinio elgesio etiologija skiriasi, išsamiai pristatoma pranešimo metu analizuojant ne tik autorės išskirtus rizikos veiksnius, bet ir kitų mokslininkų tyrinėtus rizikos veiksnius

sąlygotus mechanizmus, braižančius skirtingas delinkventinio elgesio raidos trajektorijas. Siekiant geriau atskleisti Moffitt taksonomijos stipriąsias puses bei kritiką, ji lyginama su kitomis raidos teorijomis, pavyzdžiui, Lahey ir Walddman polinkio į delinkvenciją teorija.

Delinkventinio elgesio raidos trajektorijų iliustracijai pranešime pasitelktas lietuvių autoriaus Vytauto Petkevičiaus sukurtas literatūrinis veikėjas Gilė iš apysakos „Gilės nuotyčiai Ydų šalyje“.

TRUMPALAIKIŲ PSICHOLOGINIŲ INTERVENCIJŲ PO BANDYMO NUSIŽUDYTI TYRIMŲ PROBLEMAS

JOLANTA LATAKIENĖ

Vilniaus universitetas

Bandančių nusižudyti žmonių vėlesnio suicidinio elgesio rizika didesnė (Cedereke ir Öjehagen, 2004). Dėl to tyrėjai skatina greitosios pagalbos ligoninėse tokiems pacientams skirti specialias pagalbos intervencijas. Tačiau nėra pakankamai empirinių duomenų vienareikšmiškam atsakymui, kokios intervencijos yra veiksmingiausios (O’Neil et al., 2012; Mann et al., 2005). Šio pranešimo tikslas – atskleisti trumpalaikių psichologinių intervencijų po bandymo nusižudyti tyrimų problemas bei jų sprendimo kelius.

Išskirtinos trys tyrimų problemų grupės: 1) metodologinės problemos – tyrimų strategijos itin heterogeniškos, kyla validumo sunkumų. Intervencijų metodai bei tikslai apima ryšio palaikymą, savižudybės rizikos vertinimą ir motyvavimą tęsti gydymą, specialų susitikimą ir gydymo plano palaikymą, psichologinę pagalbą ar psichoterapiją. Respondentų imtys taip pat skiriasi, tai bandę žudyti, psichiatrinės ligoninės pacientai, arba bendroji populiacija su didesniu suicidiškumu ir depresyvumu. Intervencijų trukmė svyruoja nuo 4 savaitių iki 24 mėnesių po bandymo žudyti. Be to, itin retai teiraujamasi pačių tyrimo dalyvių grįžtamojo ryšio apie jų pasitenkinimą gauta pagalba.; 2) nagrinėjamos ne pačios tinkamiausios populiacijos savižudybių reiškiniui suprasti – tyrimai daugiausia atliekami šalyse su žemu savižudybių rodikliu, turinčiose išvystytą pagalbos sistemą (Lopez-Castroman et al., 2015). Taip pat neaišku, kiek intervencijos tęsiamos po tyrimo ir jų rezultatai pritaikomi praktikoje; 3) tyrimų rezultatai itin prieštaringi – panašiomis sąlygomis ir metodais taikytos intervencijos dalyje tyrimų pasirodo pakankamai veiksmingos, o kituose mažai efektyvios. Tyrėjai nurodo skirtingas tokių rezultatų priežastis, neretai jos lieka visai neaiškios.

Ateityje svarbu stiprinti metodologinį tyrimų aspektą, pradedant nuo validžių ir patikimų įvertinimo metodų naudojimo, naujų tiksliau suicidinio elgesio kitimą laike pamatuojančių metodų kūrimo, tyrėjų šališkumo kontroliavimo, galiausiai atrandant būdus išlaikyti tyrimo dalyvius bei stebėti ilgalaikius rezultatus (Brown ir Green, 2014). Informacinėmis technologijomis grįstos intervencijos vertos atskiro dėmesio, nes gali padėti pasiekti didesnę skaičių žmonių mažesniais kaštais. Naujų, rentabilių (angl. cost-effective) intervencijų įvairiose populiacijose, ypač šalyse su aukštais savižudybių rodikliais, nagrinėjimas padėtų pasiekti nuoseklesnių tyrimų rezultatų.

Darbo vadovas: dr. Paulius Skruibis, Vilniaus universitetas

LIETUVOS GYVENTOJŲ PSICHOLOGINIS ATSPARUMAS

EGLĖ MAŽULYTĖ

Vilniaus universitetas

Psichologinis atsparumas iš esmės nusako asmens gebėjimą prisitaikyti ir sėkmingai įveikti iškylančius gyvenimo sunkumus. Mokslininkai naudoja daug įvairių būdų tirti žmonių psichologinį atsparumą, vienas jų – plačiai naudojama Psichologinio atsparumo skalė RS (Wagnild, 2009), vertinanti psichologinį atsparumą, kaip pastovų asmens bruožą. Tiek pilna RS skalė, tiek sutrumpinta jos versija RS-14, pasižymi geromis psichometrinėmis charakteristikomis ir yra naudojama įvairiose imtyse. Šio tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos gyventojų psichologinį atsparumą, taikant trumposios psichologinio atsparumo skalės RS-14 lietuviškąją versiją populiacinėje imtyje. Pristatoma dalis platesnio tyrimo, finansuoto Europos socialinio fondo lėšomis pagal visuotinės dotacijos programą (projekto nr.: VP1-3.1-ŠMM-07-K-02-023). Metodika. Tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis apie Lietuvos gyventojų sudėtį, pagal amžių, lytį, išsilavinimą ir gyvenamą vietovę. Iš viso tyrime dalyvavo 925 Lietuvos gyventojai, nuo 18 iki 83 m. amžiaus (M = 44,18; SD = 16,98), iš jų 42,8 % vyrų ir 57,2 % moterų, 51,7 % turinčių ne aukštesnį nei vidurinį išsilavinimą ir 48,3 % aukštesnįjį ar aukštąjį išsilavinimą, 69,7 % gyvenančių miestuose ir 30,3 % kaimo vietovėse. Tyrimo dalyviai atsakė į RS-14 (Wagnild, 2009)

metodikos klausimus apie jų psichologinį atsparumą, taip pat pateikė savo demografinius duomenis ir papildomai užpildė PSO-5 (WHO, 1998) geros savijautos rodiklio, LOT-R (Scheier ir kt., 1994) optimizmo ir TSQ (Brewin ir kt., 2002) traumos simptomų klausimynus. Rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, kad RS-14 lietuviškoji versija pasižymi aukštu vidiniu suderinamumu, Cronbach's alpha 0,90. Populiacinės imties psichologinio atsparumo įverčių vidurkis 74,5 (SD = 13,07) panašus į RS-14 originalios skalės autorių gautą vidurkį, kuris atitinka vidutinį psichologinį atsparumą. Atlikta faktorinė analizė parodė, kad RS-14 metodikos lietuviškosios, taip pat kaip ir originaliosios, versijos skalės teiginiai sudaro vieną faktorių, kuris paaiškina iki 43,72% visos duomenų sklaidos. Taip pat šio tyrimo rezultatai atskleidė RS-14 metodikos lietuviškosios versijos reikšmingas teigiamas sąsajas su geros savijautos rodikliu bei optimizmu ir reikšmingą neigiamą sąsają su potrauminio streso simptomų kiekiu. Išvados. RS-14 metodikos lietuviškoji versija yra parengta taikyti Lietuvoje.

KLAUSOS NEGALIĄ TURINČIŲ PAAUGLIŲ BENDRAVIMO SU ARTIMAISIAIS PATYRIMAS GIRDINČIOSE ŠEIMOSE

INDRĖ MIKALAUŠKAITĖ

Vilniaus universitetas

Apie kurčiuosius vaikus, kurie auga girdinčiose šeimose, Lietuvoje nėra surinkta duomenų, tačiau Jungtinėse Amerikos Valstijose atliktas tyrimas parodė, kad 92 % kurčiųjų ir neprigirdinčių vaikų gimsta girdinčiose šeimose (Mitchell, Karchmer, 2004). Tokiam vaikui, augančiam girdinčioje šeimoje, kuri nemoka gestų kalbos, atsiranda kalbos barjeras, galintis sukelti įtampą ir stresą bei lemti blogą vaiko psichologinę savijautą (Barker ir kt., 2009). Šis pranešimas rengtas Lietuvos edukologijos universitete apginto bakalauro darbo pagrindu (vadovė- dr. Margarita Pileckaitė-Markovienė). Tyrimo tikslas – atskleisti klausos negalią turinčių paauglių bendravimo su artimaisiais patyrimą girdinčiose šeimose. Tyrime dalyvavo šeši 16- 17 metų paaugliai, turintys klausos negalią ir augantys girdinčiose šeimose. Kokybinio tyrimo metu buvo atliekamas pusiau stuktūruotas interviu lietuvių gestų kalba, vėliau įrašyti duomenys buvo verčiami į lietuvių kalbą ir transkribuojami. Teminė analizė leido išskirti dešimt temų, kuriomis remiantis padarytos trys išvados. Visų pirma, bendravime su savo šeimos nariais, paaugliai jaučia nepasitenkinimą dideliu šnekamosios kalbos vartojimu šeimoje, gestų kalbos trūkumą ir alternatyvių bendravimo būdų (susirašinėjimo ir gestikuliacijos) ribotumą. Antra, buvo pabrėžti tokie sunkumai šeimoje dėl klausos negalios: nepasitenkinimas santykiu su savo šeimos nariais, negalėjimas gauti visos informacijos ir atskyrimas nuo šeimos narių, per didelis savarankiškumo suvaržymas ir pagalbos gavimas iš šeimos narių bei susitaikymas su situacija, kuri yra nepriimtina. Trečia, nustatyta, kad klausos negalią turintys paaugliai, suvokdami savo šeimos narių santykių su jų klausos negalia, išskiria tokias problemas: kurčiųjų ir girdinčių asmenų nelygybę ir klausos negalios nepripažinimą.

BANDOMOSIOS SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ UGDYMO PROGRAMOS, SKIRTOS ANTROS KLASĖS MOKINIAMS, KŪRIMAS

MIGLĖ MOTIEJŪNAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Įvadas: Pradinė mokykla yra svarbus laikotarpis formuojant vaikų socialinius įgūdžius bei stiprinant pozityvų elgesį. Laiku neišsivysčius minėtiems įgūdžiams gali kilti rizika, kad užaugęs vaikas turės sunkumų bendraudamas su bendraamžiais, susidurs su įvairiais psichologiniais sunkumais. Svarbiausias amžiaus etapas socialiniams įgūdžiams formuoti, tai vidurinioji vaikystė (6–11 metų). Lietuvos mokyklose įgyvendinamos įvairios socialinius įgūdžius formuojančios programos vaikams, pvz., „Zippio draugai“, „Antras žingsnis“, „Olweus“, „Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa“. Tačiau net ir esant tokiai gan nemažai programų, skirtų pradinio mokyklinio amžiaus vaikams, įvairovei, socialinių ir elgesio sunkumų paplitimas Lietuvos vaikų populiacijoje yra nemažas. Žinoma, kad net du iš trijų Lietuvos mokinių susiduria su patyčiomis. 2015 metais Vilniaus mieste atliktas tyrimas parodė, kad kas dešimtas berniukas ir kas 7-a mergaitė yra galvoję apie savižudybės planą. Galima teigti, kad esamos intervencinės programos Lietuvoje nėra tiek efektyvios, kad padėtų spręsti vaikų problemas. Taigi šio darbo tikslas – parengti socialinių įgūdžių ugdymo programą antros klasės mokiniams, remiantis vystymosi psichologijos rekomendacijomis bei socialinių įgūdžių, reikalingų tokio amžiaus vaikams, moksliniais tyrimais, atsižvelgiant į Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos rekomenduojamos „Gyvenimo įgūdžių ugdymo programos“ turinį bei ribotumus

Metodika: Tyrimo metodas – mokslinės literatūros apžvalga ir analizė. Buvo įtraukti straipsniai, kuriuose analizuojami mokyklinio amžiaus vaikams svarbūs socialiniai įgūdžiai, teorijos, analizuojančios socialinių įgūdžių ugdymą, poveikio metodai, skirti vaikų bendravimo gebėjimų lavinimui ir šaltiniai kuriuose pateikiama Lietuvoje naudojama „Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa“.

Rezultatai: Sukurta antros klasės mokiniams socialinių įgūdžių ugdymo programa, trunkanti 6 susitikimus po 45 minutes, skirta ugdyti konfliktų, kasdieninių problemų sprendimo įgūdžius, empatiją, atsakomybę, elgesio kontrolę, savo jausmų ir neverbalinės kalbos supratimą. Programa remiasi tinkamo elgesio paskatinimo modeliu, socialine išmokymo teorija, kognityvine ir kognityvine elgesio teorija, vaikų raidos teorijomis, įtraukti vaikų elgesį veikiantys metodai: tinkamo elgesio modeliavimas, paskatinimai, individualūs pokalbiai, mokymo atsipalaiduoti elementai, vaizdinės ir garsinės medžiagos naudojimas. Darbo vadovė – Dr. Kristina Žardeckaitė – Matulaitienė

SĄSAJOS TARP STUDENTŲ ASMENINIO AUGIMO INICIATYVOS IR PROFESINĖS GEROVĖS

KRISTINA PARADNIKĖ, RITA BANDZEVIČIENĖ
Mykolo Romerio universitetas

Dėl paskutinių dešimtmečių ekonominių ir darbo rinkos pokyčių individui neišvengiamai reikalingi tam tikri asmeniniai resursai, kurių pagalba asmuo galėtų adaptyviai funkcionuoti nepaisant karjeros kelyje kylančių iššūkių. Įvairūs pozityvūs psichologijos konstruktai gali tarnauti kaip asmeniniai karjeros resursai (Hirschi, 2012). Poreikis augti, gebėjimas keistis ir proaktyviai veikti yra būtini sėkmingam žengimui karjeros keliu (Del Corso et al., 2011; Hardin et al., 2007; Yakunina et al., 2013). Taigi vienas iš potencialių asmeninių resursų, padedančių valdyti savo karjerą, yra asmeninio augimo iniciatyva, apibrėžiama kaip tikslingas asmeninis augimas, kognityvinius procesus bei elgesį apimantis įgūdžių savęs tobulinimui rinkinys (Robitschek et al., 2012). Šio tyrimo tikslas buvo ištirti asmeninio augimo iniciatyvos sąsajas su studentų profesine gerove, apimančia įsitraukimą į studijas, pasitenkinimą studijų pasirinkimu ir pasitenkinimą gyvenimu, taip pat išanalizuoti, kokia yra asmeninio augimo iniciatyvos reikšmė prognozuojant įsitraukimą į studijas, pasitenkinimą studijų pasirinkimu ir pasitenkinimą gyvenimu.

Tyrimo dalyvavo 235 kolegijos ir universiteto I-III kursų studentai. Tyrimas vykdytas paskaitų metu, dalyviai pildė anoniminę anketą. Naudoti instrumentai: Utrechto įsitraukimo į darbo skalė – trumpoji studentų versija (Schaufeli et al., 2002); Pasitenkinimo gyvenimu skalė (Diener et al., 1985); Pasitenkinimo studijų pasirinkimu skalė (Nauta, 2007); Asmeninio augimo iniciatyvos skalė – II (angl. Personal Growth Initiative Scale-II, PGIS-II; Robitschek et al., 2012). Buvo rasti statistiškai reikšmingi teigiami ryšiai tarp asmeninio augimo iniciatyvos komponentų, įsitraukimo į studijas, pasitenkinimo studijų pasirinkimu ir pasitenkinimo gyvenimu. Be to, vienas iš asmeninio augimo iniciatyvos komponentų - tikslingas elgesys, apibūdinantis kryptingą siekį išnaudoti galimybes tobulėti, - statistiškai reikšmingai prognozavo studentų profesinę gerovę. Tyrimo rezultatai patvirtina, kad asmeninio augimo iniciatyva gali būti reikšmingas išteklius studentų, besiruošiančių įžengti į darbo rinką, profesinei gerovei. Tolesniuose tyrimuose būtų aktualu nagrinėti, kaip asmeninio augimo iniciatyva siejasi su jaunų suaugusiųjų karjeros sėkme ir profesine gerove ilgalaikėje perspektyvoje.

PSICHOTERAPIJĄ PRADĖJUSIŲ ŽMONIŲ NARCISISTINIAI SUNKUMAI IR SANTYKIO SU AUTORITETU YPATUMAI

DOVILĖ PETRONYTĖ-KVEDARAUSKIENĖ
Vilniaus universitetas

Narcisizmas, paplitęs šių laikų visuomenėje, yra įvairialypis psichosocialinis reiškiny. Psichologiniuose tyrimuose narcisizmas gana dažnai apibūdinamas kaip polinkis save sureikšminti, išaukštinti, kitus išnaudoti ir menkinti (Campbell et al., 2011). Retai atkreipiamas dėmesys į narcisistinių sunkumų turinčio žmogaus vidinę kančią: gilius menkavertiškumo, tuštumos jausmus, vienišumo patyrimą ir emocinį nestabilumą (Asper, 1993; McWilliams, 2014). Psichoterapijoje paprastai susiduriame būtent su sunkiaisiais vidiniais narcisistiniais išgyvenimais, dėl kurių žmonės kreipiasi pagalbos. Norint padėti įveikti narcisistinius sunkumus psichoterapijoje, svarbu suprasti, su kokiais veiksniais jie susiję. Savo tyrimo objektu pasirinkome santykio su autoritetu veiksni, kuris literatūroje nurodomas kaip reikšmingas tiek narcisizmo etiologijoje, tiek raiškoje, tiek transformacijoje (Jacoby, 2008; Kohut, 2009; Raskin et al., 1988).

Tyrimo tikslas – aprašyti narcisistinių sunkumų turinčių žmonių santykio su autoritetu ypatumus. Pranešime aptariamas tyrimo problemos aktualumas bei pristatomi pradiniai tyrimo rezultatai. Tyrimo duomenys gauti apklausus 5 narcisistinių sunkumų turinčius žmones (3 moteris, 2 vyrus, amžiaus vidurkis 37 m.), kurie kreipėsi psichoterapinės pagalbos. Tiriamieji apklausti ilgalaikės psichoterapijos pradžioje (po 10-14 sesijų). Duomenų rinkimui naudotas pusiau struktūruotas interviu, sukurtas tyrėjų, siekiant kuo įvairiapusiškiau atskleisti narcisistinius sunkumus ir santykių su autoritetu ypatumus. Duomenys apdoroti pagal teminės analizės principus. Tarp išskirtų temų, atspindinčių narcisistinius sunkumus, yra daugumos tiriamųjų skausmingai išgyvenamas menkavertiškumo jausmas ir pastangos įrodyti savo vertę pasiekimais. Analizuojant tiriamųjų santykio su autoritetu patyrimo aspektus išryškėjo kovos motyvas, apimantis pykčio, protesto ir poreikio ginti savo vertę santykyje su autoritetu temas. Dominuojančios ar dažnai tyrime pasikartojančios temos aptariamos Analitinės psichologijos teorijos kontekste. Išskirtos temos suteikia informacijos, padedančios suprasti narcisistinius sutrikimus turinčius žmones ir teikti jiems tinkamą psichoterapinę pagalbą. Darbo vadovė prof. dr. Gražina Gudaitė.

KODĖL NIEKAS NEKURIA EFEKTYVIOS SOCIALINĖS REKLAMOS?

MYKOLAS SIMAS POŠKUS

Mykolo Romerio universitetas

Socialine reklama siekiama formuoti pageidaujamą visuomenės elgseną, taip didinant visuomenės gerovę. Tiek valstybė, tiek trečiasis sektorius socialinėms reklamoms išleidžia nemažai lėšų, todėl itin svarbu, kad produktas, kuris yra sukuriamas už šias lėšas, būtų efektyvus ir atitiktų tikslą – efektyviai skatintų pageidaujamą elgseną. Deja, reali socialinių reklamų praktika rodo, jog ne visada yra taip. Šiame pranešime bus aptariamos dabartinės socialinės reklamos tendencijos, dabartinių Lietuvoje taikomų socialinės reklamos praktikų galimas poveikis visuomenei, prastų socialinių reklamų potenciali žala. Taip pat bus aptarti principai, kuriais remiantis derėtų kurti efektyvias socialines reklamas. Bus gvildenamas klausimas, kas turėtų pasikeisti socialinės reklamos kūrimo praktikoje, kad situacija pagerėtų ir visuomenė gautų realią naudą iš socialinės reklamos.

ATSISKLEIDIMAS APIE TRAUMINES PATIRTIS PO PATIRTŲ TRAUMUOJANČIŲ ĮVYKIŲ

AGNĖ RAUBAITĖ, JONAS EIMONTAS, LINA GERVINSKAITĖ-PAULAITIENĖ, PAULINA ŽELVIENĖ

Vilniaus universitetas

Tyrimo problema. Potrauminio streso sutrikimas reikšmingai sutrikdo įprastą žmogaus funkcionavimą ir dažnai pasižymi lėtine eiga, todėl išskirti veiksnius, lemiančius šio sutrikimo formavimąsi, yra vienas iš traumų psichologijos srities mokslininkų prioritetų. Iki šiol gana nedaug dėmesio skiriama tarpasmeniniams - socialiniams faktoriams. Trauminės patirties atskleidimas yra vienas iš tokių psichosocialinių veiksnių, kaip manoma, turinčių ryšį su potrauminio streso sutrikimo vystymuisi. Tiesa, moksliniuose tyrimuose aptinkami prieštaringi rezultatai, susiję su atsiskleidimu bei po jo sekančiu prisitaikymu socialinėje aplinkoje patyrus traumuojančią įvykį. Juose pastebimos tiek teigiamos, tiek neigiamos atsiskleidimo apie traumuojančius įvykius ypatybės. Tyrimo tikslas yra atskleisti individualius skirtumus tarp žmonių, susijusius su traumuojančios patirties atskleidimu. Metodika. 114 įvairaus amžiaus, pilnamečių (M = 38,48, SD = 14,93) vyrų (42,1 %) ir moterų (57,9 %) dalyvavo apklausoje raštu. Naudoti instrumentai: Gyvenimo įvykių sąrašas (angl. LEC-R) (Gray, Litz, Hsu, & Lombardo, 2004; lietuviška versija - Kazlauskas et al., 2015) ir Traumos atskleidimo klausimynas (angl. DTQ) (Müller & Maercker, 2000; lietuviška versija - Kazlauskas, 2015). Šis tyrimas – tai mokslinio projekto „Psichosocialinių veiksnių mediaciniai efektai stresinių ir trauminių patirčių psichologiniams padariniams socialinės psichotraumatologijos kontekste“ dalis. Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. Nr. MIP-006/2015). Rezultatai ir išvados. Pastebėta, kad moterys labiau jaučia poreikį kalbėti apie traumuojančias patirtis savo socialinėje aplinkoje, joms būdingos stipresnės emocinės reakcijos, taigi jos labiau linkusios atsiverti apie traumuojančias patirtis nei vyrai. Taip pat tyrime aptikta, kad svarbu ir tai, kokio tipo trauminę patirtį išgyvena respondentas (-ė) – seksualinio pobūdžio trauminę patirtį išgyvenę žmonės labiau linkę slėpti patirtus išgyvenimus. Taigi ne tik individualios asmens charakteristikos, tokios kaip lytis, yra reikšmingos atsiskleidimui apie traumuojančią patirtį, bet ir pačios traumos pobūdis. Atsiskleidimo apie trauminės patirtis ypatybių analizė yra svarbi, norint susidaryti objektyvesnę psichosocialinių veiksnių, kurie susiję su žmogaus psichologine savijauta patyrus traumuojančią įvykį, vaizdą.

„IMPULSYVUS MĖGINIMAS NUSIŽUDYTI“ – KĄ IŠ TIESŲ MES VERTINAME?

JURGITA RIMKEVIČIENĖ

Australian Institute for Suicide Research and Prevention, Griffith University

Nėra vieningo sutarimo, kas laikoma „impulsyviu mėginimu nusižudyti“. Kriterijų, naudojamų vertinant mėginimo nusižudyti impulsyvumą, tapatumas nėra įvertintas – galima išskirti bent 4 jų grupes. Tyrimų rezultatai skiriasi priklausomai nuo to, kokios grupės kriterijai naudoti. Tad nėra aišku, ar tyrimai iš tiesų matuoja vieną konstrukta, ar keletą jų. Todėl neįmanoma nuosekliai apibendrinti tyrimų rezultatų ar išskirti rekomendacijų savižudybių rizikos vertinimui. Šis tyrimas siekė atskleisti konstrukto (ar konstrukto), kurie vadinami savižudybės impulsyvumu, turinį amžiaus grupėje, kur savižudybės impulsyvumas laikomas vienu didžiausiu (Conner, 2004). Metodas: Tyrimas vyko dviejose ligoninėse, esančiose viename iš Australijos didmiesčių. Buvo apklausti 49 asmenys (18-35 metų amžiaus), į ligoninę patekę po mėginimo nusižudyti. Duomenys rinkti naudojant pusiau struktūruotą interviu, klausimyną ir medicinos dokumentų analizę. Interviu metu siekta kiek įmanoma tiksliau atkurti mėginimo nusižudyti procesą, tam naudota vizualinė laikaskalė. Mėginimo nusižudyti impulsyvumas įvertintas naudojant visus 20 kriterijų, anksčiau naudotų tyrimuose. Klausimynu įvertinti mėginimo nusižudyti motyvai (MPQ, Bancroft et al., 1979), emocinė būseną mėginimo nusižudyti metu (PANAS-X, Watson ir Clark, 1999) ir asmeninės savybės (impulsyvumas (UPPS; Whiteside ir Lynam, 2001), agresyvumas (BPQ; Buss ir Perry, 1992), emocinis reaktyvumas (ERS; Nock et al., 2008), įgytas gebėjimas nusižudyti (ACSS, Joiner et al., 2009) ir jautrumas atstūmimui (A-RSQ, Berenson et al., 2009)). Rezultatai: pagrindinių komponentų analizė atskleidė du faktorius (planavimas prieš pat mėginimą nusižudyti ir besitęsiančio suicidiškumo nebuvimas), siejančius 16 iš 20 mėginimo nusižudyti kriterijų. Likę keturi neparodė pakankamo sutapimo ir buvo pašalinti iš analizės. Abu faktoriai susiję su skirtingais rizikos veiksniais. Planavimas prieš pat mėginimą nusižudyti labiausiai susijęs su įgytu gebėjimu nusižudyti, o besitęsiantis suicidiškumas siejasi su agresyvumu, emociniu reaktyvumu ir impulsyvumu. Tyrimo ribotumai: Tyrimo imties dydis nesiekia įprastai rekomenduotino pagrindinių komponentų analizei, bet pakankamas išskirti dviem faktoriams, kai įverčių priklausančių faktoriams sutapimas pakankamas (Winter et al., 2009). Išvados: Konstruktas, tyrimuose vadinamas savižudybės mėginimo impulsyvumu, nėra vienalytis, o susidedantis iš bent dviejų skirtingų konstrukto. Rekomenduotina šio termino atsisakyti.

JAUNŲ BEDARBIŲ PSICHOLOGINĖ GEROVĖ: POZITYVAUS PSICHOLOGINIO KAPITALO, ATJAUTOS IR DĖKINGUMO REIKŠMĖ

EGLĖ SABAITYTĖ

Mykolo Romerio universitetas

Jaunimo nedarbas – aktuali šiandieninio pasaulio problema. "Eurostat" duomenimis 2015 m. liepos mėn. nedarbo lygis Europoje buvo 10,2%. Didžiausias nedarbo lygis buvo Graikijoje (27,2%) ir Ispanijoje (24,5%). Lietuvoje nedarbo lygis siekė 11, 5% (Eurostat, 2015). Tyrimai rodo, kad bedarbystė daro įtaką psichologinių simptomų atsiradimui, t.y. sukelia stresą, nerimą (Bordea, Pellegrini, 2014), išmoktą bejėgiškumą (Bjornstad, 2006), depresiją (Andreeva et al., 2015). O atjauta sau yra neigiamai susijusi su nerimu, depresija, savęs kritikavimu, neurotizmu ir pozityviai susijusi su laime, optimizmu, savigarba (Kirkpatrick, 2005); dėkingumas padidina pozityvias emocijas ir pozityviai koreliuoja su psichologine gerove (Chih-Che, 2015); psichologinis kapitalas (viltis, saviveiksmingumas, atsparumas ir optimizmas) taip pat pozityviai susijęs su psichologine gerove (Luthans et al., 2013). Tyrimo tikslas – nustatyti, ar skiriasi pozityvus psichologinis kapitalas, atjauta ir dėkingumas aukšto ir žemo pasitenkinimo gyvenimu jaunų bedarbių grupėse. Tyrimo dalyviai: 80 nedarbančių asmenų, kurių amžius 19 – 29 m. Metodai: Pasitenkinimo gyvenimu skalė (Diener et al., 1985); Atjautos skalė (Pommier, Neff, 2010); pozityvaus psichologinio kapitalo klausimynas (Luthans et al., 2007).

Rezultatai: Bedarbiai, kurie buvo labiau patenkinti gyvenimu, pasižymėjo aukštesniais atjautos ir psichologinio kapitalo rodikliais nei tie bedarbiai, kurie buvo mažiau patenkinti gyvenimu, tačiau dėkingumas šiose grupėse reikšmingai nesiskyrė. Lyginant aukštu ir žemu dėkingumu pasižymėjusius dalyvius, nustatyta, kad dalyviai, kurių dėkingumo lygis buvo aukštas, pademonstravo aukštesnius psichologinio kapitalo ir atjautos rodiklius nei tie dalyviai, kurių dėkingumo lygis buvo žemas. Be to, dalyviai, kurių atjautos lygis buvo aukštas, taip pat pasižymėjo aukštesniais psichologinio kapitalo ir dėkingumo rodikliais nei tie dalyviai, kurių atjautos lygis buvo žemas.

Išvados: Tyrimas atskleidė, kad labiau patenkinti gyvenimu bedarbiai turėjo aukštesnį psichologinį kapitalą ir atjautą; turintys didesnę dėkingumą buvo labiau atjaučiantys ir pasižymintys aukštesniu psichologiniu kapitalu. Todėl pozityvaus psichologinio kapitalo, atjautos ir dėkingumo intervencijos galėtų būti reikšmingos stiprinant jaunų bedarbių psichologinę gerovę.

KURČIŲ IR NEPRIGIRDINČIŲ MOKSLEIVIŲ PATYČIŲ YPATUMAI

AUŠRA SIREVIČIŪTĖ, ANTANAS MOCKUS

Mykolo Romerio universitetas

Moksliniai tyrimai atskleidžia, kad patyčių reiškinys taip pat vyksta ir mokyklose, specialiai skirtose klausos negalią turintiems moksleiviams (Bauman ir Pero, 2011; Kouwenberg ir kt., 2012; Weiner, Day ir Galvan, 2013). Vis dėlto, kelių atliktų tyrimų neužtenka faktorių, atskleidžiančių patyčių fenomeno pasireiškimą kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų mokyklose, suvokimui. Yra reikalingas išsamus mokslinis šio fenomeno tyrinėjimas, kuris praplėstų žinias apie reiškinio ypatumus. Buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas – išanalizuoti subjektyvų kurčių ir neprigirdinčių moksleivių patyčių patyrimą, siekiant atskleisti jų patyčių ypatumus. Tyrime dalyvavo aštuoni moksleiviai, besimokantys vienoje Lietuvos mokyklų, skirtų klausos negalią turintiems mokiniams. Aštuoni tyrimo dalyviai (5 – kurtieji, 3 – neprigirdintys, amžius nuo 14 iki 18 metų) dalinosi patyčių patyrimu jiems esant skirtinguose patyčių situacijos vaidmenyse (pvz., skriaudėjo, aukos, stebėtojo). Pasirinktas kokybinis tyrimo metodas: duomenys iš respondentų surinkti giluminiu, pusiau struktūruoto interviu būdu, duomenų analizė atlikta vadovaujantis V. Braun ir V. Clarke (2006) tematinės analizės principais. Apžvelgus patyčių fenomeno pasireiškimą tyrimo dalyvių grupėje, atsiskleidė pagrindiniai kurčių ir neprigirdinčių moksleivių patyčių ypatumai. Mokinių pasisakymuose identifikuotos tos pačios patyčių formos, kaip ir tyrimuose apie girdinčiųjų patyčias. Tą patį galima pasakyti apie vaikų naudojamus elgesio modelius, reaguojant į patyčias, moksleivių suvokiamas patyčių priežastis, pagalbos, apsisaugant nuo patyčių, šaltinius ir jų veiksmingumą. Atsiskleidė ir savita kurčių moksleivių patyčių specifika. Tiriamųjų teigimu, tais atvejais, kai mokytojas sunkiau supranta lietuvių gestų kalbą, mokiniams gali būti keblu gauti pagalbą dėl patyčių, o mokytojui – sunkiau identifikuoti patyčių situacijas, jų vyksmo momentu. Mokiniai patyčių metu yra linkę atkartoti tam tikrus girdinčiųjų naudojamus elgesio būdus (keiksmazodžius), viena iš subjektyviai išgyvenamų patyčių priežasčių yra laikytina kochlearinio implanto turėjimas bei vyraujančios kompleksinės negalios kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų tarpe gali didinti patyčių riziką šioje specifinėje moksleivių grupėje. Remiantis tyrimo rezultatais gali būti rengiamos rekomendacijos patyčių problemos sprendimui kurčiųjų mokyklose.

VAIRAVIMO MOTYVŲ ŠĄSAJOS SU RIZIKINGO VAIRAVIMO STILIUMI IR NEIGIAMOMIS VAIRAVIMO PASEKMĖMIS: SISTEMINĖ LITERATŪROS ANALIZĖ

JUSTINA SLAVINSKIENĖ, KRISTINA ŽARDECKAITĖ-MATULAITIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Įvadas: Pastarąjį dešimtmetį vis daugiau mokslininkų analizuoja ketinimą rizikingai vairuoti lemiančius psichologinius veiksnius. Tyrimais nustatyta, jog vairuotojai renkasi rizikingą vairavimo stilių (pvz., saugaus leistino greičio viršijimą, agresyvų vairavimą) dėl tam tikrų išreikštų vairavimo motyvų (Conner ir kt., 2007; Ho, Gee, 2008). Be motyvo nuvykti iš taško A į tašką B, elgtis rizikingai kelyje vairuotojus dažnai motyvuoja siekis patirti malonumą vairuojant greitai, siekis padaryti kitiems įspūdį demonstruojant rizikingą vairavimo manierą bei noras patirti galios ir kontrolės jausmą (Jovanovic ir kt., 2011). Tačiau, iki šiol stokojama sisteminių tyrimų, analizuojančių vairavimo motyvų ir rizikingo vairavimo stiliaus ir neigiamų vairavimo pasekmių sąsajas. Todėl, šio tyrimo tikslas – išanalizuoti ir susisteminti vairavimo motyvų ir rizikingo vairavimo stiliaus bei neigiamų vairavimo pasekmių empirines studijas, siekiant įvertinti šių kintamųjų ryšius.

Metodai: Pagrindinis tyrimo metodas – sisteminė literatūros analizė. Į sisteminę apžvalgą buvo įtraukti tyrimai, kuriuose buvo nagrinėjami rizikingo vairavimo motyvai ir jų ryšys su rizikingo vairavimo stiliumi bei neigiamomis rizikingo vairavimo pasekmėmis. Analizei atrinkti 2005-2015 metais anglų ir lietuvių kalbomis publikuoti moksliniai straipsniai, kurie buvo pilno teksto ir laisvai prieinami elektroninėse duomenų bazėse.

Rezultatai: Nustatyta, kad yra išskiriami su išoriniais aplinkos veiksniais, su vidine vairuotojo emocine būseną bei pasitikėjimu savimi ir socialiniu kontekstu susiję vairavimo motyvai. Vairuotojai, kurie turi

labiau išreikštus išorinius aplinkos motyvus, yra labiau linkę pažeisti KET pavojingai lenkiant kitą transporto priemonę, yra linkę rinktis vairavimą viršijant greitį bei vairavimą ilgą laiką nesustojant. Išorinių aplinkos motyvų veikiami vairuotojai lenkia pavojingiau ir dažniau susiduria su kitomis transporto priemonėmis. Vairuotojai, kurie turi labiau išreikštus vidinius, su emocijomis ir pasitikėjimu savimi susijusius motyvus, yra linkę rinktis neapgalvotą, neatsargų, nerimastingą, agresyvų ir priešišką vairavimo stilių. Be to, išoriniai aplinkos ir vidiniai motyvai reikšmingai siejasi su dažnesniais tyčiniaus KET pažeidimais bei dažnesniu KET pažeidimus padarančių vairuotojų užfiksavimu policijos pareigūnų. Vidinių motyvų veikiami vairuotojai dažniau sukelia autoavarijas.

STUDENTŲ PRIEŠIŠKUMO IR POLINKIO KONTROLIUOTI REIKŠMĖ STRESO ĮVEIKIMO STRATEGIJŲ IR SVEIKATAI NEPALANKAUS ELGESIO ŠAŠAJAI

ANDRIUS ŠMITAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Įvadas: Literatūroje asmenybės tipas A bei tipui A būdingas priešiškus siejamas su didesniu polinkiu sirgti širdies ligomis (Friedman, Rosenman, 1975; Goštautas ir Perminas, 2004), bet ne visi tyrėjai nustato tokias pačias sąsajas (Šmigelskas, 2012). Manoma, kad tipo A elgesiui būdingas polinkis kontroliuoti irgi gali būti susijęs su polinkiu sirgti ypač, kai kyla grėsmė ją prarasti (Glass, 1977). Taip pat kai kurie autoriai mano, kad ryšių nesutapimus galima aiškinti skirtingų streso įveikimo strategijų naudojimu (Endler, Parker, 1990; Carver, Scheier, Weintraub, 1989). Taip pat teigiama, kad sveikatai nepalankus elgesys gali būti naudojamas kaip streso įveikimo būdas (Cooper, Russell, Skinner, Frone, Mudar, 1992), o neadaptyvus streso įveikimas taip pat gali skatinti sveikatai nepalankų elgesį.

Tyrimo dizainas: Tyrime dalyvavo 218 (115 vyrų ir 103 moterys) studentų iš dviejų Lietuvos universitetų. Tiriamųjų amžiaus vidurkis – 20,2. Tyrime naudoti klausimynai: Paauglių/Suaugusiųjų A tipo elgsenos skalė (AATABS-3, Forgays, ir kt., 1993), stresogeninių situacijų įveikimo klausimas (Coping inventory for stressful situations, CISS, Endler, Parker, 1990), sveikatai nepalankaus elgesio klausimynas (HRBI, Irish, 2011), CAGE (Cutdown–Annoyed–Guilty–Eye opener) probleminio alkoholio vartojimo klausimynas (Ewing, 1984), klausimai apie rūkymą ir alkoholio vartojimą.

Tyrimo tikslas: Nustatyti studentų priešiškus ir poreikio kontroliuoti reikšmę streso įveikimo strategijų ir sveikatai nepalankaus elgesio sąsajas.

Rezultatai: Rezultatai atskleidė, kad priešiškus siejasi su žemesniu fiziniu aktyvumu, mažiau sveikatai palankia mityba, probleminiu alkoholio vartojimu per į emocijas orientuotą įveikimą, o tiesiogiai taip pat siejasi su mažiau sveikatai palankia mityba. Polinkis kontroliuoti siejasi su didesniu fiziniu aktyvumu, labiau sveikatai palankia mityba, nerūkymu, retesniu alkoholio vartojimu per į problemą orientuotą įveikimą, o tiesiogiai taip pat siejasi su didesniu fiziniu aktyvumu bei rūkymu.

Ribotumai: Tyrimą būtų tikslinga atlikti didesnėse ir reprezentatyvesnėse imtyse.

EKSPRESYVAUS RAŠYMO APIE NEGATYVIUS IR POZITYVIUS IŠGYVENIMUS POVEIKIS DEPRESIŠKUMUI

URŠULĖ TOLEIKYTĖ

Vilniaus universitetas

Problematika. Ekspresyvus rašymas – tai spontaniškas skausmingų išgyvenimų, susijusių su traumine ar stresine patirtimi, aprašymas (Pennebaker, 2004). Nors klasikiniuose tyrimuose ekspresyvaus rašymo metu rašoma apie trauminius išgyvenimus, atsiranda vis daugiau studijų, kuriose rašoma ir apie pozityvias patirtis (Burton & King, 2004; Klein & Boals, 2001). Vis dėlto, pastarųjų tyrimų rezultatai nėra vienareikšmiai. Viena iš naujausių ir kontraversiškiausių ekspresyvaus rašymo tyrinėjimo sričių yra tai, kaip šis metodas veikia depresiškumą (Smyth, Hockemeyer, & Tulloch, 2008). Pastebėta, jog jaunų suaugusių depresiškumo lygis yra vienas iš aukščiausių, o kartu išauga rizika klinicinei depresijai (Sutin et al., 2013). Duomenų, rodančių, kaip ekspresyvus rašymas veikia depresiškumą, Lietuvoje kol kas trūksta. Tikslas. Nustatyti ekspresyvaus rašymo apie negatyvius ir pozityvius išgyvenimus poveikį depresiškumui. Tyrimo metodika. Tyrime dalyvavo 110 I-II kurso VU įvairių fakultetų studentų. Dauguma jų buvo moterys (76,4%) ir pirmo kurso studentai (60%). Depresiškumo lygiui įvertinti naudota Beck depresijos klausimyno antroji leidimo versija (Beck Depression Inventory – II (BDI-II), Beck, Steer, & Brown, 1996). Tyrimo dalyviai atsitiktinai suskirstyti į tris rašymo grupes – vieni rašė apie negatyvius išgyvenimus (n = 37), kiti apie pozityvius (n =

35) ir treči - emociškai neutralia tema (n = 38). Rašoma buvo namie po 20 minučių 3 dienas iš eilės. Depresiško lygis įvertintas prieš rašymą ir praėjus trimis savaitėms. Rezultatai. Nustatyta, jog rašymo intervencija reikšmingai sumažino depresiško lygį (p = 0,01). Nors depresiško lygis turėjo tendenciją mažėti visose rašymo grupėse, reikšmingas sumažėjimas pastebėtas tik rašant apie negatyvius išgyvenimus (p = 0,036). Vis dėlto, depresiško lygio pokytis tarp rašymo grupių reikšmingai nesiskyrė (p = 0,591). Taigi, rašymo pobūdis turi nedidelę įtaką depresiško lygiui, svarbesnis pats rašymas. Išvados: 1) Rašymas sumažino depresiškumą. 2) Nors depresiškumas sumažėjo nepriklausomai nuo rašymo pobūdžio, rašymas apie negatyvius išgyvenimus buvo veiksmingesnis. Vis dėlto, vertinant rezultatus, svarbu atsižvelgti į galimą atsitiktinę matavimo klaidą ir į kitus šalutinius veiksnius.

BANDŽIUSIŲJŲ NUSIŽUDYTI TRAUMINĖS PATIRTIES IR ĮVEIKOS STRATEGIJŲ YPATUMAI

IEVA VAINORAITĖ

Vilniaus universitetas

Lietuva, remiantis Eurostat duomenimis, yra viena iš didžiausių savižudybių skaičių Europoje turinčių šalių. Suicidinę riziką keliančių veiksnių yra itin daug (PSO, 2012), tačiau dauguma jų liečia demografinius asmenų duomenis (lytis, amžius, šeimyninis statusas, finansinė padėtis ir t.t.). Teigiama, jog yra sąsajos tarp bandymo nusižudyti ir išgyventos trauminės patirties (Domanskaitė – Gota ir Gailienė, 2009; Brandon, Galea, Wood & Kerr, 2013), taip pat rastas ryšys tarp įveikos strategijos pasirinkimo ir suicidinio elgesio (Zhang, Wang, Xia, Liu & Jung, 2012; Marty, Segal & Coolidge, 2010; Svensson et al., 2014), tačiau tyrimų, kuriuose bandžiusiųjų nusižudyti trauminio patyrimo ir pasirinktos įveikos strategijos ypatybės būtų lyginamos su kontroline grupe, taip išskiriant jų esminius skirtumus ir panašumus, trūksta.

Tyrimo imtis atrinkta iš bendrosios Lietuvos populiacijos (22 tiriamieji) bei asmenų, kurie pateko į ligoninę po bandymo nusižudyti (13 tiriamųjų). Siekiant išvengti demografinių duomenų įtakos tyrimo rezultatams, kontrolinė grupė atrinkta kiek įmanoma panašesnė į bandžiusiųjų nusižudyti grupę šiais kriterijais: lytis, gyvenamoji vieta, išsilavinimas, šeimyninė padėtis, darbinė veikla, subjektyvus savo finansinės padėties vertinimas, visuomeninis aktyvumas.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad bandžiusieji nusižudyti patiria statistiškai reikšmingai daugiau trauminių įvykių bei nurodo daugiau juos sukėrusių įvykių lyginant su kontroline grupe. Nustatyta, kad bandžiusieji nusižudyti statistiškai reikšmingai dažniau patiria fizinį smurtą, nemalonų ar nenorimą seksualinį patyrimą, gyvybei pavojingą ligą ar sužeidimą, nelaimingą atsitikimą darbe, namuose ar laisvalaikio metu bei būna liudininkai staigios smurtinės mirties. Nors rasti skirtumai tarp trauminių įvykių skaičiaus, tačiau potrauminės simptomatikos skirtumų tarp grupių nerasta. Bandžiusieji nusižudyti įveikdami sunkumus dažniau renkasi neadaptivias įveikos strategijas: yra linkę vartoti alkoholį, antidepresantus, raminamuosius ir migdomuosius vaistus ir svarstyti pakartotinio mėginimo nusižudyti galimybę. Taip pat bandžiusieji nusižudyti, esant sunkumams, yra linkę kreiptis pagalbos į psichikos sveikatos specialistus. Šis tyrimas atskleidė, jog norint sumažinti suicidinio elgesio pasireiškimą, tikslinga atkreipti dėmesį ne tik į asmenų išgyventą trauminę patirtį, bet ir naudojamas įveikos strategijas.

PAAUGLIŲ AGRESIJOS IR PSICHOSOCIALINIŲ VEIKSNIŲ SĄSAJOS

DOVILĖ VALIŪNĖ, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Įvadas. Mokyklinio amžiaus vaikų agresyvus elgesys gali būti didelis iššūkis visuomenei. Nespredžiamos agresyvaus elgesio problemos gali sietis su neigiamais pažymiais, emociniais, elgesio sunkumais pačiam vaikui. Taip pat gali kelti stresą tėvams ir tapti našta socialinei aplinkai (Pridis ir kt., 2014). Remiantis socialine kognityvine-elgesio teorija agresyvus elgesys priklauso nuo asmens įsitikinimų, susiformavusių sąveikaujant su kitais (Davis, Boster, 1992). Šie įsitikinimai sukelia automatines mintis nuo kurių priklauso ir elgesio reakcija. Taigi prevencinės ir intervencinės programos turėtų įtraukti psichosocialinius veiksnius, kurie siejami su elgesio paaiškinimu. Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti, kaip įsitikinimai apie save, pasaulį, santykius su kitais bei automatines mintis, gali sietis su agresyviu elgesiu, o tai leistų praktikams pasirinkti efektyviausias prevencines ir intervencines programas mažinant agresyvų elgesį. Taigi darbo tikslas – atrasti paauglių agresijos ir psichosocialinių veiksnių sąsajas.

Metodika. Tyrime dalyvavo 577 tiriamieji (283 merginos; 294 vaikinai), kurių amžiaus vidurkis 15,2 ($\pm 1,1$). Buvo naudotas Buss ir Perry agresijos klausimynas, kurį sudaro keturios poskalės: fizinės agresijos, verbalinės agresijos, pykčio ir priešiško. Automatinės mintys buvo matuojamos Vaikų automatinė minčių skale (Schmiering, Rapee, 2002). Savigarba – Rosenberg (1997) Savigarbos skale. Socialinis palaikymas – Multidimensine subjektyviai suvokiamo socialinio palaikymo skale (Zimet ir kt., 1988). Kontrolės lokusas – Eksternalumo-internalumo skale (Bagdonas ir Pociūtė, 1998).

Rezultatai. Tiesinės regresijos analizė parodė, kad verbalinę agresiją labiausiai prognozuoja priešiškos mintys tiek vaikų, tiek merginų imtyse. Vaikinų imtyje mintys apie fizines grėsmes; internalus kontrolės lokusas. Fizinę agresiją labiausiai prognozuoja priešiškos mintys tiek vaikų, tiek merginų imtyse. Merginų imtyje – mintys apie fizines grėsmes; draugų didesnis palaikymas ir šeimos mažesnis palaikymas. Priešišumą labiausiai prognozuoja mintys apie asmenines nesėkmes tiek vaikų, tiek merginų imtyse. Merginų imtyje – mintys apie fizines grėsmes, eksternalus kontrolės lokusas. Pyktį labiausiai prognozuoja – priešiškos mintys vaikų ir merginų imtyse. Merginų imtyje – mintys apie fizines grėsmes, draugų didesnis palaikymas. Vaikinų imtyje – mintys apie asmenines nesėkmes.

SANTYKIO SU AUTORITETU IR AUKLĖJIMO STILIŲ SĄSAJOS

RŪTENĖ VILKAITĖ

Vilniaus universitetas

Santykiai su autoritetais daro didelę įtaką asmens kasdieniam funkcionavimui, tarpasmeniniams santykiams ir gebėjimui prisitaikyti prie supančios aplinkos. Autoriteto tema yra minima psichologijos klasikų darbuose (Milgram 1965, Dieckmann, 1977, Wilke, 1977), tačiau pasigendama visa apimančio santykio su autoritetu nagrinėjimo. Šiuo metu yra vykdomas Lietuvos mokslo tarybos finansuojamas projektas „Asmenybės integralumo paieškos: santykio su autoritetu problema ir psichoterapija“ (MIP-080/2014), vadovė prof. Gražina Gudaitė. Kadangi yra žinoma, jog tėvai yra pirmieji vaiko autoritetai, kurie formuoja vaiko suvokimą apie pasaulį (Dieckmann, 1977), tyrime keliamą prielaidą, kad tai, kaip tėvai nuo mažens auklėja vaikus, daro įtaką tolesniems vaikų santykiams tiek su autoritetais gyvenime, tiek tam, kaip jie patys užaugę auklės savo vaikus. Taigi šiame darbe auklėjimo stilių sąvoka apibrėžiame dvejopai: kai tyrimo dalyviai reflektuoja apie tai, kaip tėvai juos augino, vartosime tėvų auklėjimo stilių sąvoką, o kai tyrimo dalyviai nurodo kaip auklėja savo vaikus – vaikų auklėjimo stilių sąvoką. Tyrimo tikslas – nustatyti tėvų auklėjimo stilių, santykio su autoritetu ir pačių dalyvių taikomų vaikų auklėjimo stilių sąveiką. Tyrime dalyvavo 346 asmenys, 273 moterys ir 73 vyrai. Tyrimo dalyvių amžius svyravo nuo 19 iki 69 metų ($M = 33,41$, $SD = 10,35$). 123 tyrimo dalyviai turėjo nepilnamečių vaikų, 42 dalyviai turėjo pilnamečius vaikus ir 181 neturėjo vaikų. Tyrimo tikslui pasiekti buvo naudojama santykio su autoritetu skalė (Gudaitė, Grigutytė, 2015), tėvų auklėjimo stiliaus klausimynas (Buri, 1991), revizuotas tėvų auklėjimo stiliaus klausimynas (Reitman, 2002), skirtas nustatyti savo vaikų auklėjimo stilių, ir anketa bendrai informacijai surinkti. Rezultatai parodė, kad autoritariniu auklėjimo stiliumi auklėti asmenys pasižymi maištingu ir nerimastingu santykiu su autoritetu ir silpnesniu pasitikėjimu savimi, o autoritetingu stiliumi auklėti asmenys palaiko pozityvius santykius su autoritetu ir labiau savimi pasitiki. Be to nustatyta, kad respondentai auklėdami savo vaikus taiko tokius pačius stilius (autoritarinį ir autoritetingą), kokiais, kaip jiems atrodo, juos auklėjo tėvai. Galiausiai, asmenys, palaikantys pozityvų santykį su autoritetais, yra linkę savo vaikus auklėti taikydami autoritetingą auklėjimo stilių, nerimastingai reaguojantys į autoritetus linkę taikyti autoritarinį auklėjimo stilių, o maištaujantys prieš autoritetus – liberalų.

NULINĖS HIPOTEZĖS STATISTINIO REIKŠMINGUMO TIKRINIMO PSICHOLOGIJOS MOKSLO TYRIMUOSE KRITIKA

ARŪNAS ŽIEDELIS

Vilniaus universitetas

Nulinės hipotezės statistinio reikšmingumo tikrinimas (angl. Null Hypothesis Significance Testing - NHST) yra dominuojantis argumentavimo būdas socialinių mokslų tyrimų lauke, ir šiuo metu sunku būtų rasti tyrėją, kuris, analizuodamas kiekybinio tyrimo duomenis, nepateiktu p reikšmės ir ja negrįstu savo išvadų. Visgi, nepaisant NHST populiarumo, jau daugiau kaip 50 metų netyla kritikai, atkreipdami dėmesį į šio metodo ribotumus ir klaidingo taikymo praktiką. Šio pranešimo tikslas yra aptarti pagrindinius NHST metodo kritikų išsakomus argumentus.

Viena iš kritikos kryptų galėtų būti įvardinta, kaip matematiniai-loginiai prieštaravimai. Tarp tokio pobūdžio argumentų yra teiginys, jog nulinė hipotezė visuomet yra klaidinga, todėl jos tikrinimas yra beprasmiškas (Cohen, 1994). Realybėje praktiškai nėra idealiai vienodų vidurkių ir nulinių koreliacijų, todėl klausimas apie skirtumų statistinį reikšmingumą yra ne tiek apie populiacijos parametro skirtumą nuo nulio, kiek apie imties dydį, reikalingą tam reikšmingumui gauti (Bakan, 1966). Kita kritikos kryptis yra susijusi su NHST praktinės naudos stygiu ar net žala. Pastebima, jog dirbtinai dichotomizuojant rezultatus į yra/nėra efekto, nepirklausomai nuo populiacijos parametrų, tyrėjų duomenys gali būti prieštaringi vien dėl atsitiktinumo (Bakan, 1966). Tokiu atveju neretai daroma klaidinga išvada apie šalutinių veiksnių įtaką ir užsiimama neegzistuojančių fenomenų paieškomis (Schmidt, 1996). Galiausiai, kritikuojamos tyrėjų palankumo NHST priežastys. Teigiama, jog dėl riboto statistikos metodų išmanymo, tyrėjai klaidingai interpretuoja p reikšmę, priskirdami jai neegzistuojančias ypatybes (Bakan, 1966; Cohen, 1994; Schmidt, 1996). Tokiais atvejais, NHST tampa savotišku ritualu, apribojančiu kritinį mąstymą ir pakeičiančiu jį mechaniniu išvadų darymu.

1. Bakan, D. (1966). The test of significance in psychological research. *Psychological Bulletin*, 66(6), p. 423-437.
2. Cohen, J. (1994). The Earth Is Round ($p < .05$). *American Psychologist*, 49(12), p. 997-1003.
3. Schmidt, F. L. (1996). Statistical Significance Testing and Cumulative Knowledge in Psychology: Implications for Training of Researchers. *Psychological Methods*, 1(2), p. 115-129.

STENDINIAI PRANEŠIMAI

KIEK SOCIODEMOGRAFINIAI VEIKSNIAI IR NEGALIOS CHARAKTERISTIKOS YRA REIKŠMINGOS ASMENS PRISITAIKYMU PRIE JUDĖJIMO NEGALIOS?

LAURA ALČIAUSKAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Įvadas: Asmens prisitaikymą prie judėjimo negalios veikia įvairūs aspektai. Prie pastarųjų prisikriami ir sociodemografiniai veiksniai bei su pačia negalia susijusios charakteristikos. Ir nors šių veiksnių reikšmė neįgaliajam neabejojama, vis dar nėra aišku, kaip asmens išsilavinimas, užimtumas ir šeimyninė padėtis bei turimos negalios kilmė, sunkumas ir matomumas yra susiję su prisitaikymu prie judėjimo negalios. Tad šio tyrimo tikslas – įvertinti judėjimo negalią turinčių asmenų sociodemografinių veiksnių ir negalios charakteristikų sąsajas su negalios priėmimu.

Metodai: Tyrime dalyvavo 275 įvairaus sunkumo judėjimo negalią turintys asmenys, iš jų – 104 vyrai ir 171 moteris. Tiriamųjų amžius svyravo nuo 18 iki 79 m., amžiaus vidurkis – $41 \pm 16,80$ metų. Asmens prisitaikymui prie negalios įvertinti naudota negalios priėmimo skalė (Acceptance of Disability scale, D. C. Linkowski, 1971). Tyrimas atliktas vadovaujant prof. dr. L. Šinkariovai.

Rezultatai: Nustatyta, jog vyrų ir moterų negalios priėmimas nesiskiria, tačiau pastebėti skirtumai amžiaus atžvilgiu: vyresnių asmenų negalios priėmimas yra žemesnis nei jaunesnių, ir nustatyta, jog amžiui didėjant, negalios priėmimo įverčiai mažėja. Su prisitaikymu prie negalios yra susijęs ir neįgaliojo užimtumas: užsiėmimo neturinčių neįgaliųjų negalios priėmimas yra žemesnis nei neįgaliųjų, kurie dirba ar mokosi. Vedusių ar su partneriu gyvenančių bei nevedusių ir netekėjusių tiriamųjų negalios priėmimas yra aukštesnis nei išsiskyrusių ar našlių. Iš sociodemografinių rodiklių vienintelis išsilavinimas nebuvo susijęs su negalios priėmimu.

Iš negalios charakteristikų reikšmingos buvo negalios kilmė ir tai, kiek metų tiriamasis turi negalią. Aukštesniu negalios priėmimu pasižymi tie neįgalieji, kurių judėjimo negalia lyginant su įgytą negalią turinčiais, tačiau kuo daugiau metų asmuo turi įgytą negalią, tuo jo negalios priėmimas aukštesnis. Tuo tarpu nei judėjimo negalios sunkumas, nei jos matomumas aplinkiniams su asmens prisitaikymu prie negalios reikšmingai nesąveikavo.

Išvados: Sociodemografiniai veiksniai yra reikšmingai susiję su judėjimo negalią turinčių asmenų prisitaikymu prie negalios. Aukštesniais negalios priėmimo rodikliais pasižymi dirbantys ar besimokantys, su partneriu gyvenantys ir bei dar šeimos nesukūrę neįgalieji. Geresnis prisitaikymas prie negalios būdingas įgimtą ar daug metų įgytą judėjimo negalią turintiems asmenims.

TIKĖJIMO ŠALTINIAI SENATVĖJE: ATVEJO ANALIZĖ

JOANA BUTĖNAITĖ

Mykolo Romerio universitetas

Gerontologijos srityje skiriamas didelis dėmesys sėkmingam senėjimui, tačiau mažai atlikta tyrimų, tyrinėjančių vyresnio amžiaus žmonių egzistencinius poreikius ir tikėjimą. Tikėjimas yra dinamiškas, struktūruotas procesas, integruojamas pačiame asmenyje, kurio metu atrandama gyvenimo prasmė bei kuris turi gebėjimą vystytis (Fowler, 1981, Fowler, Streib und Keller, 2004). Šiame tyrime yra nagrinėjamas tikėjimas ir jo šaltiniai iš psichologinės perspektyvos.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti vyresnio amžiaus asmens tikėjimą ir jo šaltinius, susiformavusius gyvenimo eigoje.

Metodika: patgioji tikslinė atranka. Taikoma atvejo analizė. Tyrimo dalyvis: vyras, 78 metai, Romos katalikas. Duomenys rinkti pusiau struktūruotu interviu būdu naudojant Tikėjimo raidos klausimyną (Fowler, Streib, Keller, 2004), analizuoti pagal Streib ir Keller (2015) vadovą ir atlikta teminė analizė.

Rezultatai: vyresnio amžiaus vyro tikėjimui būdinga tradicinio tikėjimo stadija, kuriai būdinga abstraktesnis mąstymas ir paklusnumas kitiems. Tyrimo analizės metu išskirtos pagrindinės tikėjimo šaltinių kategorijos, susiformavusios vyresnio amžiaus vyro gyvenimo eigoje: gyvenimo gerovė, savęs realizavimas, santykiai ir visuomeniškumas bei vertybės ir nuostatos. Nustatyta, kad vyro tikėjimas kilo iš gyvenimo gerovės per jo gyvenimo būdą, materialinę ir fizinę gerovę. Tikėjimo šaltiniai nustatyti savęs realizavimo kategorijoje darbų, asmeninių pasiekimų ir pomėgių srityje. Tikėjimo formavimasis atspindėjo santykių ir visuomenės kategorijoje per šeimos ir kitus svarbius santykius, ideologiją ir dalyvavimą visuomenės gyvenime. Vyro tikėjimas atsiskleidė per jo vertybes ir nuostatas: asmeninę atsakomybę, pozityvumą, religijos praktiką ir vidinį santykį su Dievu. Atskleista, kad visiems tikėjimo šaltiniams buvo būdinga pažintinis, motyvacinis ir emocinis aspektai; mažiausiai išreikštas – emocinis aspektas.

Išvados: tikėjimo šaltinių pagalba vyresnio amžiaus vyras formuoja numanomą savo tikėjimo supratimą, paremtą tradiciniu požiūriu ir sėkmingesniu prisitaikymu visuomenėje.

VYRŲ IR MOTERŲ SEKSUALINIO PRIEKABIAVIMO ATPAŽINIMO PALYGINIMAS

MONIKA ČEPONYTĖ, GRETA ŽILINSKAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Įvadas. Seksualinis priekabiavimas - viena iš labiausiai paplitusių diskriminacijos lyties pagrindu formų. Nors su juo susiduria abiejų lyčių atstovai, vis dėlto, remiantis 2014 metų Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros duomenimis, nukentėjusiomis dažniausiai tampa moterys. Nepaisant to, jog Lietuvoje su seksualiniu priekabiavimu bent kartą gyvenime yra susidūrusi kas trečia moteris, remiantis 2014 metų Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ataskaitos duomenimis, per minėtuosius metus buvo gautas tik vienas skundas. Šis neatitikimas tarp apklausomis gaunamų duomenų ir nusiskundimų statistikos, skatina kelti klausimą, ar Lietuvoje seksualinio priekabiavimo problema nėra aktuali, ar yra susiduriama su sunkumais atpažįstant šį reiškinį. Užsienio autoriai nurodo, kad egzistuoja lyčių seksualinio priekabiavimo suvokimo skirtumai, tačiau Lietuvoje tokios lyčių seksualinio priekabiavimo atpažinimo analizės stokoja. Todėl atlikto žvalgomojo tyrimo tikslas buvo palyginti vyrų ir moterų seksualinio priekabiavimo atpažinimo ypatumus lietuvių imtyje. Metodai. Tyrimo metu naudoti 8 seksualinio priekabiavimo scenarijai, sukurti remiantis K. Bursik vinjetėmis; 6 scenarijuose vaizduojami trys seksualinio priekabiavimo tipai: 1) Quid pro quo arba “paslauga už paslaugą”. 2) Priekabiavimas lyties pagrindu. 3) Nepageidaujamas seksualinio pobūdžio dėmesys. 2 scenarijuose nebuvo vaizduojamas seksualinis priekabiavimas. Tyrime dalyvavo 54 studentai iš skirtingų Lietuvos universitetų – 27 moterys ir 27 vyrai (amžiaus vidurkis 21,7 metų). Tyrimo dalyvių buvo klausama, kiek kiekviena iš situacijų, jų manymu, yra seksualinis priekabiavimas (skalėje nuo 0 – visiškai nesutinku iki 4 – visiškai sutinku). Rezultatai. Nustatyta, kad tiek moterys, tiek vyrai vienodai gerai atpažįsta seksualinį priekabiavimą, kuris pasireiškia fiziniu kontaktu, seksualiniam priekabiavimui priskiria quid pro quo tipo situacijas ir priekabiavimą lyties pagrindu. Vis dėlto, moterys dažniau nei vyrai, seksualiniu priekabiavimu laiko verbalinį, nepageidaujama seksualinio pobūdžio dėmesį, taip pat situacijas, kuriose nėra vaizduojamas seksualinis priekabiavimas, yra linkusios vertinti kaip labiau atspindinčias tokį elgesį.

Darbo vadovė – Dr. Kristina Žardeckaitė–Matulaitienė

SĄSAJA TARP STUDENTŲ ANKSTYVŲJŲ NEADAPTYVIŲ KOGNITYVINIŲ SCHEMŲ IR NEPASITENKINIMO KŪNU

KAMILĖ DINIGEVIČIŪTĖ, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Nepasitenkinimas kūnu, apibūdinamas kaip negatyvios asmens mintys ir jausmai apie savo kūną (Grogan, 2008), yra susijęs su valgymo sutrikimų išsivystymo rizika, depresiškumu, mažesniu pasitikėjimu savimi ir kitomis problemomis (Stice, 2002; Paxton, 2006). Ieškoma veiksmų, galinčių paaiškinti nepasitenkinimo kūnu išsivystymo mechanizmą (Taniguchi, 2015). Remiantis kognityvine-elgesio teorija, asmens problemas lemia neigiami kertiniai įsitikinimai (Beck, 1995). Anot Beck, neigiami kertiniai įsitikinimai sudaro kognityvinių schemų turinį. Neadaptivos kognityvinės schemas apibūdinamos kaip ankstyvoje vaikystėje išsivystantys ir gyvenimo eigoje besikartojantys disfunkciniai kognityviniai ir emociniai modeliai. Tyrimais nustatyta, kad šios schemas yra susijusios su valgymo sutrikimų išsivystymo rizika (Boone, 2013), neigiamai koreliuoja su pasitenkinimu gyvenimu (Sahraee, 2011) ir pan. Duomenys apie sąsajas tarp ankstyvųjų disfunkcinių schemų ir nepasitenkinimo kūnu yra labai fragmentiški (Khosheghbal, 2015; Ledoux, 2010). Tokių sąsajų atskleidimas padėtų geriau suprasti valgymo sutrikimų išsivystymo riziką. Šio tyrimo tikslas – įvertinti studentų ankstyvųjų disfunkcinių schemų sąsajas su nepasitenkinimu kūnu.

Tyrimo metodika: Nepasitenkinimas kūnu įvertintas Daugiadimensinio santykio su savo kūnu klausimyno penkiomis skalėmis (MBRSQ) (Cash, 1990), Cronbach α - nuo 0,704 iki 0,874. Kognityvinių schemų įvertinimui naudota Young schemų klausimyno trumposios formos keturios poskalės (YSQ-S3) (Young, 2014), kurių Cronbach α – nuo 0,718 iki 0,948. Tyrime dalyvavo 118 studentų: 84 merginos ir 34 vaikinai, amžius 20 – 27 m. (M=21,9; SD=1,21).

Rezultatai: atlikus MBRSQ išvaizdos skalių ir kognityvinių schemų koreliacinę analizę, nustatyta, kad merginų grupėje prastesnis išvaizdos vertinimas, nepasitenkinimas kūno sritimis bei susirūpinimas svoriu yra susiję su prastesnės autonomijos ir produktyvumo bei santykių nutraukimo ir atstūmimo kognityvinėmis schemomis, o orientacija į išvaizdą yra susijusi su perdėtos atsakomybės ir aukštų standartų kognityvine schema. Vaikinų grupėje prastesnis išvaizdos vertinimas yra susijęs su prastesnės autonomijos ir produktyvumo kognityvine schema, o nepasitenkinimas kūno sritimis yra susijęs su prastesnės savikontrolės, prastesnės autonomijos ir produktyvumo bei santykių nutraukimo ir atstūmimo kognityvinėmis schemomis.

Išvada: studentų vaikinų ir merginų ankstyvosios disfunkcinės schemas yra susijusios su nepasitenkinimu kūnu.

SUBJEKTYVUS MUZIKOS PATYRIMAS

VIKTORIJA IVLEVA, JULIANA LOZOVSKA

Vilniaus universitetas

Svarbiu šiuolaikinių tyrimų objektu tampa subjektyvus muzikos patyrimas ir iš jo kylantys įvairūs muzikos poveikio žmogaus psichikai klausimai (Sonke, 2011). Anot A. MacRae (1992), muzikos poveikis yra ypatingai stiprus žmogaus organizmui ir turi gydomąjį galią. Jis pasireiškia fiziologiniu, psichologiniu bei emociniu lygmeniu, taigi svarbu gilintis į jo patyrio ypatumus. Muzikos klausymas turi svarbią įtaką įvairioms gyvenimo sferoms, o labiausiai paliečia emocinius žmogaus išgyvenimus. Nagrinėjant muzikos patyrimo ir jos poveikį svarbu pabrėžti intervencinį muzikos potencialą tiek klinikinėse praktikose, tiek siekiant gerinti savo fizinę ir psichologinę gerovę. Nors užsienyje jau yra kalbama apie subjektyvų muzikos patyrimą ir muzikos teikiamą naudą žmogaus gerovei, Lietuvoje ši sritis nėra sulaukusi daug dėmesio ir nėra pakankamai duomenų apie jaunų asmenų muzikos klausymo įpročius bei muzikos įtaką kasdieniame gyvenime. Taigi šio tyrimo tikslas- atskleisti subjektyvų asmens muzikos patyrimą.

Atsižvelgiant į šio darbo keliamą tikslą bei uždavinius, šiame darbe buvo pasirinkta kokybinė tyrimo strategija, atlikus pusiau struktūruotą interviu. Tyrime iš viso sudalyvavo 7 asmenys nuo 20 iki 27 metų. Atliekant turimų duomenų analizę buvo pasirinkta taikyti teminės analizės metodą, kuris pasižymi lankstumu, leidžiančiu išskirti pagrindines temas, nustatant tam tikrus dėsningumus, išlaikant duomenų įvairovę. Apibendrinus atlikto tyrimo rezultatus galima teigti, jog subjektyvus muzikos patyrimas yra platus ir daugialypis reiškiny, apimantis įvairius gyvenimo sferų aspektus. Pastebėta, kad muzikos klausymas turi didelę įtaką tiek kūno pojūčiams, tiek jausmų pasauliui, veikdamas asmens emocijas, sukeldamas

atsiminimus, stimuliuodamas vaizduodę. Vienas esminių šio tyrimo atradimų yra reikšminga muzikos įtaka asmeniniams žmogaus pokyčiams bei įvairių sunkumų įveikai.

LIETUVIŠKOSIOS TRUMPOJO TAMSIOSIOS TRIADOS INSTRUMENTO (D3-SHORT) VERSIJOS PSICHOMETRINĖS SAVYBĖS

EGLĖ MOCKAITYTĖ, JURGA MISIŪNIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Trumpasis Tamsiosios triados instrumentas skirtas matuoti trijų neklinikinių asmenybės savybių – Makiaveliškumo, narciziškumo ir psichopatiškumo – išreikštumo lygį. Instrumentas 2013 metais sudarytas psichologo D. L. Paulhus, o 2015 metais Eglės Mockaitytės išverstas į lietuvių kalbą. Originalią instrumento versiją sudaro 27 teiginiai, savo ruožtu sudarantys tris subskales, skirtas matuoti Makiaveliškumo, narciziškumo ir psichopatiškumo lygį. Kiekvieno instrumento teiginio tinkamumą sau tiriamasis įvertina Likerto skalėje nuo 1 iki 5. Siekiant įvertinti instrumento tinkamumą naudoti lietuvių paauglių imtyje, 2015 metais atliktas tyrimas, kuriame dalyvavo 438 dviejų – Kauno ir Vilniaus – gimnazijų 15-18 metų amžiaus ($M=16,57\pm 0,036$) mokiniai, iš kurių 235 merginos ir 186 vaikinai. Tyrimo rezultatai parodė grupėms matuoti tinkamą vidinį patikimumą (Kronbacho $\alpha=0,786$). Skėlimo pusiau metodu išmatuotas lygiagrečių testo formų koreliacijos koeficientas yra vidutiniškai stiprus, reikšmė lygi 0,689. Tirančiosios faktorinės analizės rezultatai atskleidė, jog šeši iš dvidešimt septynių teiginių gali būti laikomi nepriklausančiais faktoriams dėl per mažų koeficientų, todėl buvo pašalinti iš klausimyno. Likę dvidešimt vienas teiginys, kaip ir tikėtasi, patenka į tris faktorius (Makiaveliškumo, narciziškumo ir psichopatiškumo), kurie kartu paaiškina 38,78% dispersijos. Taigi, remiantis turimais tyrimo rezultatais, galima teigti, jog lietuviškąją Trumpojo Tamsiosios triados instrumento versiją sudaro 21 teiginys, kurių vidinis suderinamumas yra patenkinami ir tinkami naudoti grupių tyrimams. Lietuviško klausimyno struktūra po šešių klausimų pašalinimo atitinka originalios versijos, nors paaiškina santykinai nedidelę dispersijos dalį. Pranešime pateikiami detali vidinio skalės patikimumo tyrimo eiga, jos rezultatai bei jų analizė, o taip pat aptariamos galimos gautų rezultatų priežastys, tyrimo ribotumai bei tolimesni šio tyrimo uždaviniai.

PAAUGLIŲ IDENTITETO VYSTYMO SI, SAVIDIFERENCIACIJOS IR SANTYKIŲ SU BENDRAAMŽIAIS ŠĄSAJOS

TIJA RAGELIENĖ

Mykolo Romerio universitetas

Asmenybės siekimas save apibrėžti ir atsakyti į klausimą „kas aš esu?“ yra natūralus žmogaus poreikis, kuris vykstant biopsichosocialiniams pokyčiams paauglystėje tampa itin reikšmingu. Pasak Eriksono (1968), svarbiausias raidos uždavinys paauglystėje yra teigiamai išspręsti vaidmenų sumaišymo – identiteto pasiekimo krizę. Paauglystėje santykiai su draugais ir bendraamžiais paaugliui tampa ypač svarbūs (Shehata & Ramadan, 2010), tačiau tyrimų, kaip paauglių identiteto vystymasis siejasi su jų santykiais su bendraamžiais egzistuoja labai mažai. Taip pat yra neaišku nuo kokių asmenybinių charakteristikų galėtų priklausyti šios sąsajos. Viena tokių asmenybinių charakteristikų dažnai tyrinėjama santykių kontekste yra asmens savidiferenciacija. Savidiferenciacija, kaip ir stabilus, tvirtas identiteto jausmas, yra siejama su geresniais asmens psichikos sveikatos rodikliais (Wright, 2009; Skowron, Dendy, 2004; Dumas et al., 2009; Crocetti et al., 2008) ir apima žmogaus gebėjimą suvokti savo intraasmenines ir tarpasmenines ribas santykiuose su kitais žmonėmis (Bowen, 1974). Pasiektas identitetas taip pat siejamas su aiškiu savęs suvokimu (Goth et al., 2012), tačiau tyrimų kaip savidiferenciacija siejasi su identiteto vystymusi paauglystėje nepavyko aptikti. Taigi šio tyrimo tikslas – nustatyti paauglių savidiferenciacijos, identiteto vystymosi ir santykių su bendraamžiais sąsajas.

Tyrimo dalyvavo 804 paaugliai: 349 vaikinai, 455 merginos. Tiriamųjų amžius buvo nuo 14 iki 17 metų ($M=15,79$; $SD=0,9$). Paauglių identiteto vystymuisi nustatyti buvo naudojama Goth, Foelsch, Schluter-Muller & Schmeck (2012) sukurta paauglių identiteto vystymosi įvertinimo metodika AIDA (Cronbach $\alpha=0,878$), paauglių savidiferenciacijai nustatyti buvo naudojama Knauth & Skowron (2004) ir Drake (2011) savidiferenciacijos klausimyno paaugliams trumpoji forma (Cronbach $\alpha=0,82$). Paauglių santykiams su bendraamžiais įvertinti buvo naudojamas Weinberg & Sterritt (1986) paauglių pasitenkinimo socialiniais santykiais skalė (Cronbach $\alpha=0,93$).

Struktūrinių lygčių kelių analizės modelio rezultatai parodė, kad paauglių savidiferenciacija neigiamai siejasi su identiteto difuzija, kuri taip pat neigiamai siejasi su paauglių santykiais su bendraamžiais. Savidiferenciacija paauglių santykių su bendraamžiais šiame modelyje statistiškai reikšmingai nenuspėjo, tai reiškia, kad identiteto difuzija pilnai paaiškina ryšį (ang. full mediation) tarp savidiferenciacijos ir paauglių santykių su bendraamžiais.

VYRESNIŲ KLASIŲ MERGINŲ PATIRIAMO STRESO IR NEPASITENKINIMO KŪNO VAIZDU SAŠAJOS

EGLĖ URVELYTĖ, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Pastaraisiais dešimtmečiais susirūpinimas kūno vaizdu, bei nepasitenkinimas juo, ypatingai paplito paauglių grupėje (Mousa, Mashal, Al-Domi HA, Jibril MA, 2010). Užsienio tyrimai rodo, kad išsivysčiusiose šalyse nepasitenkinimo kūno vaizdu paplitimas merginų paauglių grupėje siekia nuo 35-81% (Lawler M, Nixon, 2011).

Tyrimais taip pat nustatyta, kad paauglystėje yra būdingas ryškiai padidėjęs patiriamas stresas (Hampel, Petermann, 2006). Manoma, kad aukštas streso lygis gali būti susijęs su kūno vaizdo problemomis, prisidedant prie bendro savęs suvokimo (Salafia, Lemer, 2011).

Šio tyrimo tikslas – nustatyti vyresnių klasių merginų patiriamo streso ir nepasitenkinimo kūno vaizdu sąsajas. Tyrimas atliktas vienoje Kauno mokykloje. Apklaustos 78 mokinės, kurių amžius nuo 14 iki 17 metų, amžiaus vidurkis 15,52. Nepasitenkinimas kūno vaizdu nustatytas daugiadimensiu santykio su savo kūnu klausimynu (MBSRQ) (Cash, 1990). Reeder'io streso įvertinimo skalė (RSI) naudota merginų patiriamam psichosocialiniam stresui įvertinti.

Rezultatai parodė, kad stresas reikšmingai siejasi su visomis nepasitenkinimo kūno vaizdu skalėmis, išskyrus subjektyvaus svorio vertinimo. Palyginus merginų nepasitenkinimą kūno vaizdu dvejose grupėse (patiriančių mažiau ir daugiau streso), rezultatai parodė, kad merginos, kurios teigia patiriančios daugiau streso, yra mažiau patenkintos savo kūno sritimis, bei prasčiau vertina savo išvaizdą.

PAAUGLIŲ PATYČIŲ PATYRIMO PATIRTIES IR AUTOMATINIŲ MINČIŲ RYŠYS

DOVILĖ VALIŪNĖ, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Įvadas. Patyčių paplitimo tyrimai atlikti 1994 – 2014 m. Lietuvos mokyklose rodo, kad patyčių apraiškų dažnis reikšmingai sumažėjo, tačiau lyginant su kitomis šalimis kol kas lieka vienas didžiausių (Zaborskis, 2014). Patyčių klausimas mokyklų kontekste yra aktuali tema ne tik Lietuvoje. Tai yra globali problema, sukianti rimtų neigiamų sveikatos ir įvairių psichologinių sunkumų tiek aukai, tiek patyčių dalyviams (Kub, Feldmen, 2015; Gvirdainis, Pocevičienė, 2009). Aiškinant patyčių priežastis nemažas dėmesys skiriamas paauglių ankstesnei smurtinei patirčiai, jausmams, įsitikinimams apie patyčias, aplinkos veiksnius (Alifanovienė, 2010; Targamadžė, Valeckienė, 2007). Remiantis kognityvine-elgesio teorija, automatinės mintys, kurios yra kognityvinės reakcijos į tam tikrą stimulą, sukelia elgesį. Tyrimas atskleidė, jog automatinės mintys siejasi su agresyviu elgesiu, tačiau sąsajų nebuvo ieškoma su patyčių pasireiškimu (Yavuzer ir kt., 2014). Taigi patyčių dalyvių būdingiausių automatinių minčių atradimas, prisidėtų prie prevencinių programų tobulinimo. Darbo tikslas – atrasti paauglių patyčių patyrimo patirties ir automatinių minčių ryšį.

Metodika. Tyrime dalyvavo 577 tiriamieji (283 merginos; 294 vaikinai), kurių amžiaus vidurkis 15,2 (±1,1). Patyčių patyrimas buvo matuojamas klausimais: kaip dažnai kiti mokiniai tyčiojosi iš tavęs ir kaip dažnai tu tyčiojais iš kitų asmenų. Automatinės mintys buvo matuojamos Vaikų automatinių minčių skale (Schniering, Rapee, 2002), kurią sudaro fizinių grėsmių, asmeninių nesėkmių, priešiško poelgio.

Rezultatai. Logistinė regresijos analizė parodė, kad tikimybę tapti patyčių auka didina jaunesnis amžius ir dažnesnės mintys apie asmenines nesėkmes. Tikimybę tapti patyčių agresoriais didina priešiškos mintys ir vyriškoji lytis.

Diskusija/Įšvada. Remiantis rezultatais galima teigti, jog į patyčių prevencines ir intervencines programas būtų naudinga įtraukti kognityvinės-elgesio teorijos komponentus. Svarbu paauglius mokyti atpažinti savo automatines mintis apie priešišumą ir asmenines nesėkmes, nes tai leis prognozuoti patyčių pasireiškimą bei darbas su mintimis turėtų sumažinti patyčių paplitimą.

MOTERŲ NEPASITENKINIMO KŪNU SĄSAJOS SU ĮSITIKINIMAIS APIE KRŪTŲ SAVITIKRĄ

JOVITA ŽIBŪDAITĖ, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Krūtų savitikra – kas mėnesį pačios moters rankomis atliekama krūtų patikra siekiant laiku pastebėti pakitimus krūtų srityje ir išvengti susirgimo krūties vėžiu (Amerikos vėžio asociacija). Krūtų savitikros elgesys tiesiogiai susijęs su kūno nuogumu, lietimu, apžiūra veidrodyje. Ankstesni tyrimai nurodo skirtingus nepasitenkinimo kūnu ir įsitraukimo į krūtų savitikrą sąsajų rezultatus (Chait, Thompson ir kt., 2009; Samah, Ahmadian, 2014). Toks rezultatų prieštaravimas skatina ieškoti papildomų veiksnių, lemiančių moterų elgesį. Teigiama, kad didžiausią įtaką moterų įsitraukimui į krūtų savitikrą turi palankūs įsitikinimai apie ligą ir pačią savitikrą (Kash, Holland, 2004). Nepasitenkinimo kūnu sąsajos su įsitikinimais apie krūtų savitikrą ir krūties vėžį nėra išsamiai ištirtos.

Tyrimo tikslas - atskleisti moterų nepasitenkinimo kūnu sąsajas su įsitikinimais apie krūtų savitikrą.

Tiriamosios 536 sveikos, šiuo metu krūties vėžiu nesergančios moterys nuo 18 iki 85 metų amžiaus (amžiaus vidurkis $45,48 \pm 12,881$).

Tiriamosioms buvo pateiktas klausimynas, kurį sudarė įsitikinimų apie krūties vėžį ir savitikrą pagal Sveikatos įsitikinimų modelį (Health Belief Model of Breast Self-Examination, Champion, 1987), nepasitenkinimo kūnu (Body Shape Questionnaire (BSQ-16), Evans, Dolan, 1993). Tyrime naudoto klausimyno skalių vidinis patikimumas 0,717-0,900. Statistinė duomenų analizė atlikta taikant logistinės regresijos metodą.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad didesnis nepasitenkinimas kūnu yra susijęs su didesniu įsitikinimu, jog krūties vėžys yra sunki liga ir su labiau suvokiamomis kliūtimis užsiimti krūtų savitikra. Didesnis nepasitenkinimas kūnu nėra statistiškai reikšmingai susijęs su labiau suvokiamu savo kūno imlumu susirgti krūties vėžiu ir labiau suvokiama krūtų savitikros nauda.

Pastebėta, kad moterys, kurios yra labiau nepatenkintos savo kūnu, pasižymi ir didesniu nerimo lygiu (Dyl, Kittler, 2006), o tai paaiškina jų nerimastingą įsitikinimą, kad krūties vėžys yra sunki, beviltiška, nepagydoma liga. Taip pat kritiškas moterų požiūris į savo kūną atsispindi ir kritiškame požiūryje į krūtų savitikros elgesį, tiesiogiai susijusį su jų santykiu su kūnu: reguliaria jo apžiūra, nuogumu, lietimu, gėda, drovumu.

Mokslas, kuris įkvepia. XIII-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija / [sudarė Jolanta Latakienė, Ieva Vasionytė, Odeta Geleželytė].— Vilnius: Vilniaus universitetas, 2016. 27 psl.

ISBN 978-609-459-691-9

Santraukų rinkinyje pristatomos XIII-osios Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencijos „Mokslas, kuris įkvepia“ pranešimų santraukos. Konferencija vyko 2016 m. balandžio 22 d. Vilniaus universitete, Filosofijos fakultete.

Mokslas, kuris įkvepia
XIII-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija
Recenzuotas konferencijos pranešimų santraukų leidinys

Sudarė ir redagavo
Jolanta Latakienė, Ieva Vasionytė, Odeta Geleželytė

Už pranešimų turinį atsako autoriai

Tiražas 60 egz.
Išleido Vilniaus universiteto leidykla
Universiteto g. 3, LT-01513, Vilnius
El. paštas: *ld@ld.vu.lt*